

„Atyai” jó tanácsok

A tavasztól őszi tartó hosszú szombat délutánokon Ávot traktátusának egy-egy fejezetét olvassuk. Az összesen hat fejezetből álló munka a Misna tanítóinak mondásait tartalmazza. Ahogy a címe is utal rá (Atyák), mintha legközelebbi hozzátartozóink, akiknek őszinte jóakarata felől nincs kétségünk, szólnának hozzánk.

Már az első fejezetben is ilyen „atyai” jó tanácsot kapunk Hilléltől, az egyik legnagyobb. Hatalmas tudásához számos kiváló emberi tulajdonság társult. Ő volt az, aki a zsidó vallás lényegét először határozta meg a felebaráti szeretetben. Ez alkalommal a béke fogalmát fogalmazzuk meg számunkra: Légy Áron tanítványai közül való, békeszerető, és a békét kutatva szeresd az embereket, hozd közel őket a Tórához!

Az ókorban (is) a „béke” szóval köszöntötték egymást, de a szó tartalommal való megtöltése igen nehéz feladat volt, aminek teljesítésére csak olyan ember vállalkozhatott, mint Hillél.

Az ember természetéből következik, hogy béke alatt elsősorban a saját nyugalmát érti. Ezt azonban hilléli értelemben békeszeretőnek nem nevezhetjük, legfeljebb csak közönynek. Ezért hangsúlyozza a Misna, hogy Áron főpap példáját kell követnünk, aki nem elégedett meg azzal, hogy békében élhetett, de mindent megtett, hogy embertársainak is biztosítsa a zavartalan életet. A hagyomány szerint Mózes testvérbarátja kutatta a környezetében, hogy kik vannak egymással haragban, és igyekezett őket személyes befolyásának latba vetésével kibékíteni.

Áron, az első főpap volt az, aki ahhoz is értett, miképpen kell a megtévedt embert visszavezetni a helyes útra, ahol megtalálja lelki egyensúlyát.

A magyar zsidóság hagyománytisztelő része teljes egészében átérzi e nemes gondolat jelentőségét. Történelmi példák bizonyítják, hogy létének biztonságával függ össze a mindenkori béke fennmaradása. Szíván hó 20-a (idén június 22.) figyelmeztet bennünket, mivel járhat a béke felborulása.

Először Rábbénu Tám, Rási híres unokája rendelte el a börtönre a napra a mártírokért, akik a keresztes háborúk áldozatai lettek. Majd öt évszázaddal később az 1648/50-es évek lengyel-ukrán háborújának áldozataira emlékeztek ugyanezen a napon börtönnel és gyászsal.

Így lett szíván 20-a a magyar zsidóságban is gyásznapi nap azok számára, akik nem tudják mártír hozzátartozóik halálának pontos dátumát.

Ráv

Vác: jom háácmaut

A hitközség, az önkormányzat és a Magyar Zsidó Kongresszus Külügyi Bizottsága lát báomer vasárnapján tartott ünnepi megemlékezést Vácott Izrael Állam megalakulásának 63. évfordulóján.

Az esemény a délutáni órákban a Városházán vette kezdetét, ahol a város első embere, *Fördös Attila*, vezető tisztségviselő társaságában fogadta *Aliza Bin-Nount*, Izrael magyarországi nagykövetét. A megbeszélésen a polgármester átfogó ismertetést adott a régióról, és tárgyalta a testvérvárosi kapcsolat erősítéséről is.

A zsinagógában mintegy 250 érdeklődő jelenlétében folytatódott a program. A műsorközlő köszöntötte – a teljesség igénye nélkül – *Aliza Bin-Nount*, *Bábiné Szotfried Gabriella* országgyűlési képviselőt, *Bozsó Zoltán* rendőr dandártábornokot a Belügyminisztérium képviselőjében, *Fördös Attila* polgármestert, a város és a régió politikai, gazdasági és kulturális életének prominenseit, a kisebbségi önkormányzati képviselőket, a társegyházaktól megjelenteket, a határon túli hitközségek delegáltjait, köztük Szatmárnémeti és Arad hitközségi elnökeit, *Corvus-Kora Róbert* lőkösházi festőművészt, aki egyedülálló méretben álmolta vászonra a zsidóság történetét.

A két ország himnuszának elhangzása után a hitközség elnöke, *Turai János* lépett a mikrofonhoz. *Herzl Tivadar* legendássá híresült kijelentésével nyitotta beszédét: „Ha akarjátok, nem mese.” Ezután szólt az államalapítást megelőző időszakról, az első építőkről. Elemezte a vészkorokat, a zsidóság tragédiáját, beszélt a Függetlenségi Nyilatkozat felolvasásával szinte egy időben történt háborúkról.

„Van szörnyűség, de van diadal is, amire viszont büszkén emlékezhetünk” – mondta az elnök, hozzátéve, ma már a világ egyik legerősebb hadserege áll szemben az Izrael támadókkal. Felolvasott egy korabeli, *Mose Dajantól* származó kódolt hadijelentést, majd kitért az 1967-es háborúra. Ezt követően Izrael mai szerepét és sikereit ismertette, ki-

emelve, hogy a váci zsidók is kivették részüket az új állam alapjainak lerakásánál.

Az elnök szavai után Vác város polgármestere az államalapítás utáni időszakról szólva elismerően beszélt



A hallgatóság

(Cselely András fotója)

az ország kultúrájának megőrzéséről, annak a diaszpórában történő terjesztéséről. Hangsúlyozta Izrael gazdasági és más irányú hatalmas fejlődését, az ott élők szuverenitásának biztosítását, *Ben Gurion* öszszegzésének megfelelően. Majd így folytatta: „Ha van nép a világon, mely hasonlóképpen sokat szenvedett, az a magyar. Ezért is egyetértünk és empátiával viseltetünk a Közel-Kelet európai típusú, demokráciát építő államával. Mindkét népre igaz az állítás: csak erős szellemi indíttatás és a sok ezer éves hagyomány képes azt biztosítani, hogy fennmaradjon egy nemzetközösség és a hit, hiszen a hitvesztés, a hitehagyottság felszámolhatja az identitást.”

Fördös Attila így zárta mondanivalóját: „Kívánom az itt élő zsidóságnak lelki békéjük megteremtését, azt, hogy szeretett városunkról mindig úgy tudjanak beszélni: itt jó élni.”

Ezután *Deutsch Gábor* író, az ORZSE tanára a zsinagógában kiállt

tott képek – kamaratárlat – megtekintéséhez, értelmezéséhez adott háttér-tájékoztatót, osztott meg kedvcsináló gondolatokat: „A művész jellegzetesen a fehér-fekete színt használja. Tudjuk, nehéz szín-

Az első két lába az orra után menne, ahonnan sült kolbász szagát érzi. A másik két lába meleget érez, és arra tartana. Tehát csak áll, mert nem tudja eldönteni, merre menjen. De ha megdobjuk egy kővel, nem gondolkodik tovább. Mind a négy láb egyfélére indul. Ilyen nagy kőnek tudhatjuk be a vészkorokat. Most már mentek oda fiatalok, idősek, életerős emberek, és fel is építették Izraelt.”

Az ORZSE professzora így folytatta: „Emlékezzünk Vác gazdag vallási múltjára, az elpusztított mártírokra, és örüljünk Izrael létének, sikereinek. Az első témához visszatérve, a műsor után tekintsek meg *Kapolka Gábor* képeit, magam is megálltam előttük, és köszöntem nekik. Mivel ezek a képek élők, annyira hitelesek, vissza is köszöntek. Egyik azonban nem fogadta a köszönősemet. Majd holnap megkérdelem, mi a baja velem.”

Az esemény következő szónoka *Aliza Bin-Noun* volt, aki előljáróban kifejtette, hogy mindannyiszor nagy öröm számára egy-egy vidéki közösségnél látogatást tenni, s ez különösen igaz ilyen indíttatású rendezvény esetében. A nagykövet részletesen beszámolt az államalapítás erעי megünneplésének körülményeiről, módjáról, arról, elégedett lenne-e a látottakkal, az elért eredményekkel az ország megálmodója, *Herzl Tivadar*. Ezután beszélt a bevándorlásról, az izraeli gazdaság magas színvonaláról, a válság hatásáról, a kulturális értékekről, a közel-keleti politikai helyzetről. Kitért a sajtóban gyakran megjelenő valótlan híradásokról, majd a magyarországi zsidóság szerepéről a diplomáciai kapcsolatok újrafelvetésében. Az antiszemizmus problémájáról szólva kijelentette: lehet Izrael kritikával illetni, de létét tagadni nem szabad.

Az esemény során egy Radnóti-vers és egy héber költemény is elhangzott, majd a *Lauder Javne*-iskola *Zmirim* klezmerzenekarának műsora következett, melyet vastappsal jutalmazott a közönség.

A programot a Városházán a hitközség által szervezett állófogadás zárta.

gjuli

Lág báomer: ötven gyerek Budapest tetején

Csillebércen bonyolítottuk le lág báomer apropóján a Benjámin ovis családok részére szervezett piknikünket. A családi nap előzményéhez hozzátartozik, hogy a szülőtársak, barátaim körében állandó téma, hogy jó volna, ha lenne egy olyan program, sőt programok, amelyeken a gyerekek és szüleik szervezett módon tudnak egy klassz napot eltölteni. Végül úgy döntöttem, a cselekvés mezejére lépek. A dátum adódott: lág báomer.

Az eredmény magáért beszél. 90 fő vett részt a programon, ebből 40 felnőtt. Budapest tetején gyerekeinktől volt hangos Csillebérc. Sajátjaimat hol a levegőben láttam, pattogtak az ugrálóvár tetején, hol a pedálos autókban felépült KRESZ-park útvesszőjében hajszolták magukat, persze nemcsak azért, hogy időben odaérjenek az íjász lőállásba, célba lőni. Egy biztos, az ovisok a délután végére, hála az arcfestő brigádnak, komplett indián törzssé, kalózcsoptá válnak vagy tündérekékké változtak át. A folyamatos vadászat, kincskeresés eredményét az esti fűrdőkád igazolta vissza: a teljes flóra és fauna, nálunk legalábbis, tetten érhető volt. Hogy maradt-e föld Csillebércen, nem tudom, de egy kisebb kertészet igényét biztos ki tudtuk volna elégíteni. Az állandó mozgás energiaszükségletéről a helyszínen kevert békebeli málnaszörp és a bográcsban főzött paprikás krumpli gondoskodott. A felnőttekkel való együttléti javaslatával, logikai játékokkal próbáltuk a fedett részben pihenésre bírni a srákokat, mérsékelt sikerrel...

Mi is jól éreztük magunkat, jókat dumáltunk, röhögöttünk, többen leterítették pokrócot, délutáni szenderegésen is rajtaptam az egyik apukát.



Nagyon jó kis nap volt. A sikerhez kellett a szülőtársak bizalma, a jó idő, és nem utolsósorban egy sikeres pályázat, melynek segítségével a Mazsihisz finanszírozta programunkat. Köszönet érte mindenkinek!

Répás Péter
Lila csoportos apuka



Körzeti kitekintő

Szeged

Szeged napján, amely egybeesik Löw Lipót főrabbi születésének 200. évfordulójával, az Új Zsinagóga egyik tornyának földszinti helyiségében a hitközség állandó kiállítást nyitott a jeles polihistor, filozófus, folklorista, művelődéstörténész, antropológus, költő, író életművéről, aki a várost Európa zsidó kultúrközpontjává tette. A rendezvényt tudományos konferencia követte, amelyen prof. dr. Schöner Alfréd, prof. dr. Hídvégi Máté, dr. Oláh János egyetemi docens, Markovics Zsolt főrabbi, PhD-hallgató, Róna Tamás rabbi, PhD-hall-

gató, Kozma György kántorjelölt, PhD-hallgató (ORZSE), dr. Marjanucz László tanszékvezető egyetemi docens, dr. Zakar Péter főiskolai tanár, Gleszer Norbert tanársegéd, PhD-hallgató (SZTE), dr. Voight Vilmos egyetemi tanár (ELTE), Gábor Anna gyűjteményvezető, kurátor, Varga Papi László középiskolai tanár és dr. Kormányos András könyvtáros tartottak előadásokat, bemutatóval a nemzetközi hírvit tudós, a magyar nyelvű prédikáció, az orgonakísért istentisztelet, a neológ irányzat egyik első alkalmazója munkásságát. A konferenciát „A Löw család 100 éve” címmel Bubryák István és Radó Gyula által

készített film levetítése követte. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével dr. Zakar Péter, a Csongrád Megyei Képviselő-testület alelnöke (Fidesz), aki egyidejűleg előadó is volt, valamint jelen volt sok más tudós mellett a Szegedi Tudományegyetem több professzora, oktatója, PhD-hallgatója is, közöttük dr. Barna Gábor, dr. Ilia Mihály és mások. A konferencia és a kiállítás létrehozásában – amit pályázati pénzből a Mazsihisz is támogatott – jelentős feladatot vállalt Szőkefalvi-Nagy Erzsébet, a Somogyi Könyvtár főmunkatársa, dr. Tóth István, a Móra Ferenc Múzeum osztályvezetője, Ábrahám Vera, hitközségünk könyvtárosa és Juhász J. Pál hivatalvezető. A szegedi közösség már a jövőre tervez: a program keretében jelentették be a szeptembertől induló két szabadegyetemi kurzust A zsidó vallás alapjairól és A város zsidósága Szegedért témában, valamint a zsinagóga egy másik tornya alatt már megkezdődött a Löw Immanuel Emlékszoba berendezése, amelyben a világhírű főrabbi több használati tárgya mellett a Löwök által a városnak adott 97 évről kaphat képet a nagyközönség.

A Szegedi Gyermekszívek Gyűléséért Alapítvány javára az Új Zsinagóga emlékestet rendeztek a közel 2 éve elhunyt Kishonti Ildikó emlékére. A művésznő, aki táncdalénekesként indult, később pedig musical- és operettprodukciókkal bővítte el közönségét, visszatérő vendége volt programjainknak; rajongói, kollégái most is nagy számban emlékeztek a vele való találkozásokra. Az esten felléptek Magyarossy József és vendégei: Hollai Kálmán, Bajza Viktória, Schnur Anita, Gyarmati István, Arany János, Király Levente, Borovics Tamás, a Gera fivérek és Rajfa József. A zenés programot kiállítás is színesítette Kishonti Ildikó szerepeiről, kritikáiról, színházi kellékeiről, ruháiról, fotóiról, lemezeiről, életművéről, melyet a Szegedi Nemzeti Színház, az Operettszínház, a Budapesti Kamaraszínház tagjai állítottak össze. Az előadás alatt színházi és sajtófotósok, pályatársak adták körbe profi és amatőr felvételeiket az emlékezés jegyében.

L.A.

NÜB-közgyűlés a Síp utcában

A NÜB idei első félévi közgyűlést tartotta a Mazsihisz Síp utcai Dísztermében.

Frisch György, az új elnök üdvözölte a tagságot, és ismertette a napirendi pontokat. Ezt követően név szerint megemlékezett az elmúlt közgyűlés óta elhunyt bajtársakról: Szemes Iván örökös tiszteletbeli elnökről, Lakatos Emilről, Dósa Tiborról, Vágó Tiborról, Gáspár Gyuláról, akiknek egyperces néma felállással adóztak.

Ezután egyhangúlag megválasztották levezető elnöknek Lazarovits Ernő alelnököt, aki megköszönte, hogy ezúttal is jelölték. Frisch György felkérte Hanti Vilmost és Lazarovits Ernőt, hogy az előadói asztalnál foglaljanak helyet.

A levezető elnök által tett javaslatokat a taggyűlés ellenszavazat nélkül elfogadta.

Frisch Györgynek az egyesület elmúlt esztendejéről szóló beszámolója lényegében az új elnök bemutatkozó beszéde is volt. Tájékoztatót a táborcsoportok széles körű tevékenységéről, amelyekben ő maga is részt vett. Külön kiemelte Kertész László kiváló munkáját. Szólt arról is, hogy több külföldi szervezettel lépett kapcsolatba az együttműködés bővítésének érdekében.

Gellért Gábor a Felügyelő Bizottság 2010. évi tevékenysége tárgyában ismertette a Közhasznúsági jelentést, melyet a közgyűlés egyhangúlag megszavazott.



Hanti Vilmos

A levezető elnök felkérésére a hiányzó tagokat pótlólag Ungár Péter a Felügyelő Bizottságba Seres Marcellt, a vezetőségbe Szemes Györgynét ajánlotta. A jelenlévők mindkét személyt egyhangúlag elfogadták.

Hanti Vilmos, a MEASZ jelenlévő elnöke értékelte a NÜB tevékenységét, és kérte, hogy a jövőben is maradjon meg az együttműködés, hiszen mindkét szervezet ugyanazon célokért harcol.

Ezután Szőnyi Tibor és Lebovits Imre szólalt fel a NÜB munkájával kapcsolatban.

A levezető elnök megköszönte a közgyűlésen való részvételt, mindenki nevében részvétét fejezte ki Szemes Iván özvegyének, majd felkérte Frisch Györgyöt a zárzó megtartására.

Végezetül a NÜB vendégül látta a megjelenteket.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsók) az 1997. évi X. törvény alapján jött létre azzal a céllal, hogy a részére átruházott javakból megteremtse annak lehetőségét, hogy azok a személyek, akik zsidó származásuk miatt faji, vallási vagy más fasiszta szellemű zaklató rendszabályok elszennedői voltak, szociális helyzetüket javíthatják, közösségeik újjászervezhessék vallási, kulturális, oktatási rendszerüket.
Honlap: <http://www.mazsok.hu>

Adatok a Mazsók 2010. évi mérlegéből és eredménykimutatásából (1000 forintban)

Eszközök:	
• Befektetett eszközök	1 352 539
• Forgóeszközök	1 277 293
• Aktív időbeli elhatárolások	45 831
• Eszközök összesen	2 675 663
Források:	
• Saját tőke	2 404 135
• Céltartalékok	
• Kötelezettségek	16 248
• Passzív időbeli elhatárolások	255 280
• Források összesen	2 675 663
Bevételek, ráfordítások és eredmény:	
• Közhasznú tevékenység bevétele	1 087 386
• Vállalkozási tevékenység bevétele	142 072
• Közhasznú tevékenység ráfordításai	980 646
• Vállalkozási tevékenység ráfordításai	37 887
• Adófizetési kötelezettség	
Eredmény:	210 925

Egykori háftling Mauthausenben



A kép jobbszélén az egykori fogoly

A NÜB záródokutát szervezett a mauthauseni és a gunsckircheneri tábor felzárkózásának 66. évfordulóján. A Kertész László vezette csoportot egykori foglyok, illetve a hozzátartozók alkották. Mindkét tábor háftlingjeként, valamint immár a Mauthauseni Nemzetközi Bizottság főtítkárhelyetteseként több mint 50 éve veszek részt és mondom beszédet a megemlékezéseken.

A magyarországi zsidókat – mintegy 20 ezret – a mauthauseni tábor mellett létesített zeltlagerben helyezték el, borzalmas körülmények között, két, zsúfolásig telt katonai ponyvasátorban. Többségük – magam is – a szabad ég alatt, pokrócba tekerve, kínok között szenvedett. Miután a szovjet szövetséges csapatok felszabadították Bécsét és elérték a Dunát, a náci elindítottak bennünket gyalog Gunsckirchenbe. Az út két oldalán a kísérő SS-ek által fűbe lött bajtársaink hevertek, ugyanis az éhségtől lesóványodott, menni alig tudó foglyokat, akik le akartak pihenni, ott helyben kivégezték. Erről és a mauthauseni halálmenetről könyvet írtam „Vándorlás a pokolban” címmel, amely megjelent román, angol és német fordításban is.

Minden évben először a welsi temetőt keresik fel a megemlékezés résztvevői. Az ottani tömegsírokban azok a bajtársaink nyugszanak, akik bár felszabadultak, de miután kórházba kerültek legyengülten, betegen, elpusztította őket a flekkétfusz. Tiszteletükre gyászimát recitáltam.

Ezután a gunsckircheneri amerikai emlékműnél Josef Sturmair polgármester üdvözölte a megjelenteket, majd Barbara Prammer osztrák parlamenti elnök tartott beszédet. Mint minden évben, a túlélők nevében én szóltam. Mickey Dorsey, az Egyesült Államok veterán katonája a felszabadítás történetét elemezte fel. Ezután a helyi főiskolák tanulói, valamint a felnőtt ének-zene együttesek kulturális programot adtak elő. A megemlékezésen jelen volt Szalay-Bobrovniczky Vince bécsi magyar nagykövet, Günther Schuster, a Jad Vasem Osztrák Baráti Társaságának elnöke, Willi Mernyi, az Ausztriai Mauthausen Bizottság elnöke és Frisch György, a NÜB elnöke. Az osztrák kormány által a tábor bejárata előtt felállított emlékmű talapzatán a résztvevők koszorúkat helyeztek el. Ezt követően a Jad Vasem Osztrák Baráti Társasága – ahogy immár 11 éve – vendégül látta a magyar csoportot, színvonalas kulturális műsort mutattak be, és az elmúlt évi vendéglátásról filmet is vetítettek.

A mauthauseni tábor központi megemlékezésén először a Karbisek orosz tábornokról elnevezett szobornál, majd a magyar emlékműnél mondtam rövid beszédet. Ezután a bécsi magyar nagykövettel és Pópáné Linka Márta tanácsossal koszorúkat helyeztünk el az országok által felállított szobrok talapzatán. A bizottság tagjaival megnyitottuk a rendezvényt, majd a mauthauseni zászlóval az élen ábécésorrendben bevonultak az Appellplatzra a nemzetek képviselői, mintegy 8 ezren. Magyar részről a nagykövet, a tanácsos, a NÜB elnöke, a Budapesti Holokauszt Intézet főigazgatója és jómagam koszorút helyeztünk el az ismeretlen háftling emlékművének talapzatán.

L.

Die Jüdische Gemeinde Bern JGB sucht auf den 1. April 2012 oder nach Vereinbarung einen Chasan und Kultusbeamten (ca. 60-80% Teilzeit).

Die JGB ist eine traditionell geführte, lebendige, öffentlich-rechtlich anerkannte Gemeinde mit rund 340 Mitgliedern verschiedenster Provenienz. Die Stelle beinhaltet die Funktion als Kantor und Baal Kore an Schabbat und Feiertagen (die JGB hat kein tágliches Minjan) sowie die Betreuung von Ritualen und Vertretung des Rabbiners. Zudem ist in diesem Pensum auch das Mitwirken als Lehrer in unserer Religionsschule vorgesehen.

Neben einer ausgezeichneten Stimme erwarten wir gute Deutschkenntnisse und eine hohe Sozialkompetenz. Die Jüdische Gemeinde Bern bietet ein familiäres Umfeld in der Hauptstadt der Schweiz und eine angemessene Entlohnung.

Bewerbungen sind bis zum 31. Juli 2011 zu senden an: Jüdische Gemeinde Bern, Chasan-Suche, Kapellenstrasse 2, 3011 oder per Mail an chasan@hotmail.ch

Weitere Informationen sind auf www.jgb.ch erhältlich.

Hírek, események röviden

– Lazarovits Ernő, a mauthauseni és gunsckircheneri lágerek túlélője a Károlyi Mihály Fővárosi Gyakorló Kéttannyelvű Közgazdasági Szakközépiskola dísztermében a felső osztályos tanulóknak előadást tartott a hitleri nemzetiszocialista kormány által létrehozott koncentrációs táborokról.

– Első dédunokájuk brit milánján a Hunyadi téri körzet volt elnöke, László Miklós és felesége is jelen voltak a torontói Richmond Hill Country Clubban. Az újszülött másik dédnagymamája, Molnár Miklósné sajnos nem tudott elmenni, de gondolatban ő is részese volt a szép ünnepségnek. A családval együtt örültek a barátok is. A szertartás után, melyet dr. Diamond végzett, a gyönyörűen feldíszített teremben a vendégeket bőséges kidus várta. Mázál tov!

– Apák napja a Scheiber első osztályában. Pasqualini Éva tanító, a Scheiber-iskola pedagógusa 13 éve tanít az intézményben. Ahogyan azt kisiskolás kora óta fontosnak tartotta, és tanítójától tanulva folytatta, az idei évben is nagy szeretettel készültek tanítványaival az édesapák köszöntésére. A kedves műsort az ünnepeltek meghatottan fogadták. A gyerekek saját kezű munkája volt az ajándék.

DEUTSCH GÁBOR

Volt-e zsidó reneszánsz?

Kiegészítve a címet: a rendszerváltás idején. A válasz: természetesen igen. Elsősorban az iskolák területén. Ugyanis előtte általános iskolák csak állami kézben működtek. Anna Frank néven mini zsidó gimnázium funkcionált a Rabbiképző Intézet Bercsics utcai épületében. A tanári karra és a színvonalra nem lehetett panaszkodni, a vallást azonban igen sokan nem vállalták; az egyetemi felvételnél hátránynak vélték a felekezeti oktatást, ez is korlátozta a létszámot. A 80-as évek végén már kevesebb okkal félhettek a szülők ezen iskola látogatásától. A rabbiképzés Kelet-Európa egyetlen intézetében a legnehezebb időben sem szünetelt. Mélypontnak 56 végét tekinthetjük, amikor szinte minden hallgató elhagyta az országot. Nagy munkát jelentett az újjászervezés. Az igazgatói székben olyan kiválóságok ültek, mint *Scheiber Sándor*, később *Schweitzer József*. Egyszerre tucat hallgatónál többen nem látogatták az előadásokat. Igen sokan elkezdtek, de a magas követelményektől visszariadtak. 67 körül, az izraeli háború idején, politikai nyomás is nehezített az intézetre és diákjaira. Scheiber professzor sem volt a hatalom szemében kedvelt személyiség. Ennek ellenére számos rabbi szerzett diplomát s helyezkedett el itthon, valamint a világ számos pontján, Argentínától St. Gallenig, Stuttgartól New Yorkig. Talmud-tóra tanfolyamokat szinte valamennyi imaházban szerveztek, nemritkán a rabbi lakásában.

Az 1960-as években a Dob utca 35-ben vagy kilenc évig bentlakásos jesiva oktatta a fiúkat. A vallási élet jelenlegi meghatározói is okultak ott. A falvak 56 után zsidó szempontból szinte teljesen elnéptelenedtek, de a nagyobb vidéki városokban és Pesten természetesen megtartották az istentiszteleteket. Ez utóbbi helyen bár sok imaházat bezártak, vagy egy tucat imahely fogadta a híveket. Több, mint a keleti blokk országában összesen. Vándortanfó is járta az országot: *Drexler Béla*. Akár egy-egy gyereket is felkeresett. Ez döntő motívum, mert a parázs nem aludt ki soha, ott izzott a hamu alatt, a lángnak mindig voltak őrzői.

Legelőször a Wesselényi utcai alapítványi iskola nyílt meg újra. A kurtatórium első elnökének *Glatz Ferencet* kérték fel. Erős iskolát akartak szervezni. Tárgyaltak *Reichmann* és *Lauder* urakkal. Megegyezni nem tudtak, így egy ortodox és egy szekuláris tanintézet kezdte meg a működését. Közben az Anna Frank

Gimnázium is izmosodott, kinőtte a helyiséget – annál is inkább, mert a rabbiképzőben Schweitzer József főrabbi-igazgató vezetésével a Pedagógium néven judaisztikatanár és szociális munkás szakokkal főiskola nyitotta meg kapuját. Ez utóbbit később *Schöner Alfréd* vezette. Majd az akkreditált Zsidó Egyetemhez kapcsolták. Az Abonyi utcai Radnóti Gimnázium épületének visszaadása ugyan szóba került, de a nívós intézményhez nem kívántak hozzányúlni, ezért a Laky Adolf utcában Scheiber Sándor nevével 12 osztályos iskola indult. Jogos volt az aggodalom, hogy három iskola nem lesz-e túlzás a maradék zsidóság gyermekeinek. Viszont a színvonalatok érvényesültek.

A kilencvenes évek elején Szarvason nyári tábort hoztak létre. A gondolat a Hitközségtől származott, az anyagi bázist a Lauder Alapítvány biztosította, a működtetést a Joint vállalta. Kezdetből fogva ott tevékenykedett *Fritz Zsuzsa* tanárnő és stábjja; vezetőjük az izraeli *Jiczkó (Róth Jichák)* lett, aki nemrég hunyt el. Ki kell emelni a *Navon* házaspár tevékenységét is. Ági néni bizonyította, hogy a kóser koszt is lehet izletes és változatos. Smüél bácsi pedig, aki a gyerekekkel kitűnően szót értett, megtanította őket imádkozni, imaszíjat felrakni. Sokan ott találták meg identitásukat. Kezdetben évente 1500-1600 nebuló részesült maradó élményben, jártak is oda-vissza szép számmal. Tavaly nyáron csak két csoportra jutott az anyagi fedezetből. „Én imakönyvem” címmel fordításos péntek esti fohászokat tartalmazó könyvet is készítettek.

Ha már a külföldi segítőknel tartunk, említsük meg *Jári* rabbit Izraelből, aki Arakim néven hétvégéket szervezett különböző helyeken összejött fiatalok részére, gondoskodva előadásokról és az ellátásokról.

A vallásos Mizrahi ifjúsági frakciója is megjelent *Alex* nevű szimpatikus vezetőjükkel: a Dessewffy utcai templom udvarában nyitották meg központjukat. *Ráv Lajos* az izraeli Peretz-házban várta vendégeit, hétről hétre a hetiszakaszról küldtek ismertést, valamint a Mísna (a Talmud egy része) több traktátusából magyar nyelvű fordítást és magyarázatot adtak ki fiatal hallgatók fordításában. A nevek között *Zév Paskeszt (Somlai Tamást)*, *Kerekes Gábort*, *Dávid Yehesurát* találjuk. *Ráv Lajos* egy ideig a Dessewffy utcai imaházban rabbi-ként funkcionált. *Dávid Zitternek* bár nem volt magyar

kötődése, mégis sokat foglalkozott ezen országból érkezett hallgatókkal. Egy ideig a Wesselényi utcai iskola épületében oktatott. *Zév Paskesz* tanulmányait befejezve a Dob u. 35.-ben, az egykori ortodox iskola udvarában felnőtteknek rendezett tanfolyamot.

A segítők között kell számon tartani a kicsit később érkezett lubavicsi küldöttet, *Baruch Oberlander* rabbit is, akit a Vasvári Pál utcai patinás Sász Chevra imaház rabbi-jának nevezett ki a Mazsihisz. Mindmáig körzeti templom, a rezsijét is a Hitközség fizeti.

Az Oberlander név számomra ismerősként csengett, a nagypapa, *Lázár Oberlander*, bátyámat és jómagamat is tanította. Baruch apja együtt tanult testvéremmel a tajrászban (a hittant neveztek így). Bár Budapest jellegzetesen askenázi város, kicsiny stíbulókban (lakástemplomokban) chászid stílusban is fohászoltak, különösen az első világháború után Erdélyből, Szlovákiából, később Galiciából ájtott, többnyire magyar ajkú hívek. Ismertünk vizsnyeci, szaploneai, szánzi, belzi, szigeti, szatmári chászidokat, Lubavicsról nem hallottam. Bár a mindennapi minjén (10 ember) problémáját nem oldották meg, de becsültük buzgalmat és tudását. *Kőves Szmó* akkor 12 éves volt, és ott ismerkedett a vallással. Rokonszenves fiatalemberként tartottuk számon. Ráv Oberlander főleg három imakönyv megjelentetésével szerzett érdemet és elismerést. A hétköznapi Sámuel imája, amelyből még ünnepekkor is lehet imádkozni, kiváló magyarázatokkal van ellátva. Változatlanul az a véleményem, hogy ha egy lakatlan szigetre egyetlen könyvet vihetnének, az a Sámuel volna. Az újévi és az engesztelés napi imakönyvekről is egyértelműen jó a véleményem, mindhárom askenázi rítusban íródott. A hággádá már kevésbé.

Vitáink azért voltak, például a chanukagyertya Nyugati pályaudvar elé vitelével kapcsolatban. A szabálygyűjtemény szerint más országokban nem kell a város kapujába állítani a menórát, mert csak növeli az antiszemitizmust. Azt mondták, az amúgy is van, mindegy, mit teszünk. Szerintünk felesleges élezní a helyzetet. A létszám – tehát a minjén – gonja a jesiva alapításával oldódott meg. Az eseménynek örültem, bár a böcherok – tehát a hallgatók – között elvélve akadt egy-egy magyar, Izraelből, Amerikából érkeztek inkább. Ez a mai napig is így van. A rítust érintő vita kieleződött. Nálunk a gyászos hetekben lírai dallammal intonálják a szombatköszöntő dalt, szerintük a sábesz felold minden gyászt, illetve felgúszolja azt. Ez nem egészen így van, mert a gyászolót csak a dal után engedik be az imaházba, s akkor sem a szokott helyén ül. Ehhez hasonló nézetkülönbségek bizonyos konfliktushoz vezettek, magam vagy harmincévi szolgálat után nem ezért mentem el, hanem messzebb költöztünk, így gyalog nehezemre esett volna az épület megközelítése.

Az EMIH megalakulásával mindenképpen elmentem volna, mert a Chábádót mint egyesületet tiszteltem, de mint hitközséget nem fogadom el, fantomhitközségnek tartom. Ellenőrizhetetlen a tagsága, semmit nem tudunk szervezeti szabályzatáról és vezetőségéről. Egy ember szerepel állandóan. Status quónak mondja magát. Igaz, hogy a háború előtt a Vasvári Pál utcai templom nem tartozott egyik hitközséghez sem és status quo anténa (kongresszus előtinek) vallotta magát, támadták is mindkét oldalról. 1928-ban alakult meg *Balthazar* püspök segítségével a status quo hitközség Debrecenben, amelyhez 23, illetve a társ-hitközségekkel együtt 28 szervezet csatlakozott, a fővárosban azonban egyetlenegy imaház – a Rumbachot is beleértve – sem lépett be ezen szövetségbe. Egyébként vezető rabbijuk a felejtethetlen történet, a mártírhált halt *Bernstein Béla* volt. Őutána vezető rabbinak nevezték magát bárkinek – nagy merészség. Eredetileg azokat nevezték így, akik tragédiának tartották a zsidóság szétszakadását, és ahhoz nem kívántak asszisztálni. Van olyan vélemény, hogy ez a csoportosulás közben-

sőt jelent, már nem neológ, de még nem ortodox. A közfelfogás általában ezt fogadja el. Az EMIH vezetője azt írta, az lenne a jó, ha minél több hitközség volna. Ez anti-status quo felfogás. Ez lenne a legrosszabb. Lehetetlené tenni a közös cselekvést. Azt írta, hogy ernyőszervezetre nincs szükség, mert szellemileg vezetők a rabbi, politikailag pedig az állam a felelős állampolgárai védelméért. Most azonban azt írja, hogy az antiszemita jelenségek ellen fel kell lépni, könyveket, cikkeket kell írni, előadásokat kell tartani. Köszönjük szépen, dolgozunk, írásaink és könyveink jelennek meg, magam kb. 300 cikket írtam, más kiválóságok ennél sokkal nívósabbat és többet publikáltak. Természetes tendencia, folytatni kell. Azért helyes élettörténeteket megírni, mert az hamisíthatatlan. Ami megtörtént, azt magyarázni lehet, de letagadni nem.

Az Egység című újság régebben koncepciódús lap volt, magam is szívesen írtam bele, most reklámfüzet. A legutóbbi számban néhány megállapítás reflexiót igényel, már csak tájékoztatás miatt is. A hús problémájáról, amelyet a vád szerint kőkorszaki módszerekkel állítanak elő, az a véleményünk, hogy nagy dicséret illeti azokat, akik a nehéz körülmények között is biztosítják a kóserhús-ellátást. Nem könnyű vágóhidat találni, mert ez a mennyiség számukra nem kifizetődő. Ráadásul az állatot többnyire nem istállóban, hanem a szabad ég alatt tartják, könnyen megfáznak, megbetegednek, számunkra használhatatlanná válnak. Az „emberbarát” eljárás mindig is téma és törekvés. Javasolja Köves rabbi úr, hogy mivel Izraelben betiltották a liba tömését, hogy mennyiséget exportálhatnánk. A libakérdés kényes ügy. Minden vágnál vita a tömés vagy nem tömés. Hosszú távon bizonytalan, hogy milyen döntésként várható.

Ami a rabbiképzőt illeti, mindent lehet javítani, magasabb színvonalra emelni. De tény, hogy nagy hébertanár közül három saját nevelés, 8 rabbi funkcionál a körzetekben, 9 kántor működik különböző zsinagógákban. Az egyik fiatal rabbi mikor átvette a nem belső kerületben lévő templomot, 7-8 ember látogatta, ma 40-en vannak. A lánymányosiak a második este a Rumbachban imádkoztak, és 250 fővel a Goldmark Teremben tartották a szédert. Egyébként az idén a szédert részvétele rekordot döntött. Tudjuk, hogy a közösségi estek ilyenén rendezése nem cél. A családi szédert a jövő. De ehhez meg kell ismerni az ilyenkor szokásos tennivalókat. A rabbiképzőnél maradvány tudományos munkákat, imakönyveket, máchzorokat adtak ki, a Gabbiano Print Kiadóval igen jó a kapcsolatuk. Számos mű megjelenésénél bábáskodtak. A tanárképzés remélhetőleg a kényszerű szünet után tovább folytatódhat, többszoros oktatókat képezve. A doktoriskolán és a művelődéstörténeten kiváló szakemberek sora tart előadást, és a vizsgák a minőség tekintetében nagyon igényesek. A rabbiképzőben tanult tanárok dolgoznak valamennyi zsidó tanintézetben, különböző hivatalokban, az El Al légitársaságnál és máshol. Az egyik volt növendék a magyar nagykövetség kulturattésája Izraelben.

Az igaz, hogy sokan külföldön folytatják tanulmányukat vagy ott vállalták munkát; szívünk vérzik, de a szabadság ezt is biztosítja. A Wesselényi utcai rendkívül színvonalas ortodox iskola a Dob utca 35. hagyományát folytatja. A közelében, a Dohány utcában nyitni egy másik hasonlóan vallásos



(Illusztráció)

tanintézetet: égbekiáltó bűn! Mi az, ami ott lesz, és ami most nincs? Az egyetlen ideológia? A már-már bálványimádásig elmenő személyi kultusz, amely egyébként egy jeles és tiszteltre méltó személyiséget illet? És aki nem ezt az ideológiát hirdeti, követi, például öreg rabbi-jának (álte rebe) nem a lubavicsi, hanem mondjuk a pozsonyi bölcsét tartja, az már nem is zsidó? Egy fiatal szófer gyermekét nem vették fel az óvodába, azzal a kifogással, hogy az apa szakállt visel. Az igazság az, hogy nem volt chábádnik. Azt mondják, hogy fel kell ébreszteni a magyarországi zsidóságot. És aki nem aludt el? És mindig is látogatta a templomot? A legnehezebb időben is, mert állt a vártán és őrizte a tüzet. Azzal mi legyen? A fiatal szófernek azt mondták, vissza lehet menni Izraelbe. Tehát ha van EMIH, akkor mi lesz ismét? Pedig az iskolákon kívül működnek talmud-tórák. Kiváló intézmények, mint a Latív, a Tikva és a Reich Koppel kolel. Ezek szintén sok fiatal vonzanak. Vezetőik soha egyetlen rossz szóval nem illették a Chábádót. Ez utóbbinak – de inkább az EMIH-nek, mert különválasztom az egyesületet, amit támogatni kell, és az úgynevezett hitközséget – hihetetlenül rosszak a szlogenjei. „Jó zsidónak lenni” – természetesen boldogan vállalkozunk arra, amit támogatni kell, és az úgynevezett hitközséget – hihetetlenül rosszak az országban? Vagy: „A csodáért tenni kell” – fizess 1%-ot az EMIH-nek. Másikat az egyesületnek. Már azt hittem, hogy a bűnbánat, a jó cselekedetek és az ima az, amely az üdvösséghez vezet.

Megnyitottak Budán a templom épületében egy éttermet. Onnan gondolom, hogy az, mert a logójukon nem az szerepel, hogy mikor és mit imádkoznak, tanulnak, hanem hogy milyen finomságokat találhatnak fel és kik a szakácsok. Azt mondják, a hitközségekkel keresni kell a kapcsolatot. Mi a többes szám? Talán a reform, amely hagyományainktól idegen? Én nem szeretnék olyan szövetségben lenni, amely a reformot befogadja. Itt is ez a probléma. Ha megmaradt volna klubnak vagy egyesületnek, semmi gond, sőt támogatni is lehet, de hitközség, amely okmányokat is ír, csak gondot jelent. Minden műhely hasznos lehet, még a fentiek is, és támogatásra érdemesek, megfelelő arányban. De hitközségeket alapítani és ezzel megosztani a zsidóságot – elfogadhatatlan. Ezt nehezen írom le, hiszen a Vasvári Pál utcához még most is érzelmi szálak fűznek, és az ott lévő személyekhez is. De olyan erősen bírálják mindazt, ami van, szinte minden intézetet, intézkedést, iskolát, hogy egyszer már a másik oldal is kénytelen a bírálat jogával élni. Visszatérve a címre. A magyarországi minihágot (szokásokat), az askenázi rítust meg kell védeni! Zsidó reneszánsz volt a rendszerváltással, de nem lehetett volna eredményes, ha nem működtek volna imaházak, talmud-tórák, és nem lettek volna, akik mindig is vállalták a munkát, hogy ezen intézmények megmaradjanak.

Chászene a Nagyfuvarosban



Azon a vasárnapi kora délutánon egyre csak gyűltek a vendégek a Nagyfuvaros utcai templomban, hogy részt vegyenek *Streit Gábor* és *Somkuti Vera* esküvőjén. A szertartást a mincha ima előzte meg. A házassági szerződést *dr. Goldberger Tamás* és *Gál Dániel* írták alá mint tanúk. A sok ismerős, barát, érdeklődő előtt *Schöner Alfréd* főrabbi és *Nógrádi Gergely* kántor közreműködésével kezdődött az esküvő. *Rigó Buffó Sándor* hegedűszavára vezették a baldachinhoz Gábort, majd Verát kísérte a két örömapa. A szokásoknak megfelelően hétszer körbejárták a völgegynt. A gyűrű felhúzása után *Schöner Alfréd* felolvasta a ketubát, ismertette annak tartalmát, és az iratot átadta a menyasszonynak, majd megáldotta az ifjú párt. A zsinagóga nyitott tetején közben esett egy kevés eső a chupára. Útra bocsátó beszédében a főrabbi megemlítette Gábor és Vera családjának példás életvitelét, a zsidóság iránti elkötelezettségét. A szokásos hét áldást a következők mondták: *Lówy Tamás* főrabbi, *Glitzenstein Szmuel* rabbi, *Streit Péter*, *Gál Dániel*, *Horovitz László*, *Feldmájer Péter* és *Nógrádi Gergely*.

A pohártörést követően az újdonsült férj és feleség elvonult, majd később előjöttek, hogy fogadják a gratulációkat. A dísztermünkben rendezett kiduson a szép számban megjelentek jó hangulatban töltötték az időt.

(fuvarpress)

Tallózás egykori zsidó újságokban

Francia könyv a zsidókról (2.)

A Libanon című folyóirat 1938. évi augusztus–szeptemberi számában Szegő Endre tollából tanulmányt olvashatunk Francia könyv a zsidókról címmel. A kötet *Les Juifs*, azaz A zsidók címmel jelent meg Párizsban, 1937-ben. A dolgozat 73 évvel későbbi elemzése izgalmas feladat, különösen, ha megpróbálunk hozzátenni valamit az elmúlt évtizedek politikai, történelmi, morális következtetéseiből, értékeléseiből, kutatási eredményeiből. „A társadalomtudományos antiszemitizmus-kutatás a második világháború óta a történet-tudományt jelentősen befolyásolta. Számos alapos tanulmányt szenteltek az antik és a középkori zsidóellenességnek, a történelmi kutatások érdeklődésének középpontjában azonban a 19. és 20. századi modern antiszemitizmus állt” – írják közös munkájukban Reinhard Rürup és Thomas Nipperdey.

Cikkorozatunk előző darabját az 1973-ban 91 éves korában elhunyt neves francia katolikus gondolkodó, Jacques Maritain soraival zártuk. Véleménye szerint Izrael hivatása az lett, „hogy a világot izgassa, mozgassa, serkentse az e-világi üdvösség felé. Hogy magas követelményekkel kellemetlenkedjék szüntelenül a lomha tömegeknek. Ezt teszi a maga feladatkerében, tehát Isten országának nem földi, hanem túlvilági megvalósítására irányuló céllal, a keresztény egyház is”. Olvasói szemében valószínűleg megfoghatatlan állítása Maritainnek, „hogy az igazi kereszténység ugyanúgy az emberek gyűlöletének tárgya, mint a zsidóság, sőt ugyanazé a gyűlöleté”. A zsidó-üldözések évszázadai, a sötét középkor, a papok, a szerzetesek uszító beszédei, a pogromok, az inkvizíció nem ezt mutatják ugyan, ám ha felül tudunk emelkedni mindezekre, visszatérve a kereszténység gyökereire, igazat adhatunk neki. A magyarországi antiszemitizmushoz szokott Szegő sóhajtván jegyzi meg, mennyire más fényben látatja velünk Maritain a zsidóság közéleti „kovász” szerepét! A franciák tanultak a Dreyfus-perből...

„A magyar zsidóság burzsoáziája túlnyomó részt merkantil. A feudális nagy részben keresztény. Ez volna a magyarországi antiszemitizmus alapindoka” – írta a harmincas évek elején a Világ című lapnak egyik levelezője stockholmi, bizonyos Guttman Henrik. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül Bölöni György megállapítását sem. „A régi magyar liberálisok a recepcióval a zsidóságnak a magyarságban erjesztő szerepet szántak, hogy beolvadásukkal elevebb és életharcokra jobban vértezett magyarság támadjon.”

Mennyire másként állították be ezt az itthoni antiszemitikát, amikor a zsidóság nyughatatlan, javító, újító ösztönét a népek hagyományai iránti el-

lenséges érzületre akarták visszavezetni!

„A keresztény Egyház teljesíti hivatását, ám a keresztény világ vét ellene” – vélte a *Les Juifs* című tanulmány- és esszégyűjteményben Jacques Maritain. Meg kell jegyeznünk, hogy tudomásunk szerint a 340 oldalas kötet soha sem jelent meg magyarul, és csak a műfordító Szegő Endrének köszönhetően ismerhetünk meg belőle „foszlányokat” a Libanon 1938. augusztus–szeptemberi számában. „A szellem területén a zsidóság még mindig kiválasztott nép – idézi a szerző a francia katolikus filozófust –, követi a történelmen át természetfölötti, bár kétségtelenül hálátlan hivatását.”

Az antiszemitizmusra magyarázatot kereső írások közül különösen rokonszenvre érdemesek a szintén katolikus Pierre Gastineaud fejtegetései. E jó szándékú és igen lelkiismeretes vizsgálódás folyamán szinte mindenre sor kerül. Eszköztárában szerepelnek személyes tapasztalatok is, közkeletű megállapítások és bírálatok, olvasmányokból meg történelmi tényekből leszűrt tapasztalatok. „Minden évrre van ellenérv, minden visszavágásra újabb támadás. Fehérre feketé, aztán feketére fehér. Csodálatos a helyzet, sehol annyi végtelen ellentmondás, mint a zsidóságban, sehol annyi általánosítás, mint a zsidóságról” – írja Szegő.

Általánosítások és általánosítások, azóta is, mindig.

„...a zsidókérdés Magyarországon olyan furcsa módon elkínosodott, hogy a társadalomnak úgyszólván titkos betegsévé lett” – írta Bíró Lajos a húszas években közreadott körkérdésre válaszoló tanulmányában.

Nézzük meg, miként vélekedik a témáról Theodor Wiesengrund Adorno német filozófus, Oscar Alexander Wiesengrund zsidó borkereskedő és Maria Calvelli-Adorno korzikai énekesnő fia. „Az antiszemitizmus ma egyeseknek az emberiség sorskérdése, másoknak pusztán ürügy. A fasisztáknak a zsidók nem kisebbség, hanem ellenfaj (*Gegenrasse*), negatív princípium, [...] kiirtásuktól függ a világ boldogsága. [...] A felvilágosodott önuralom, mellyel az alkalmazkodott zsidók legyőzték magukban a mások uralmának kínos emlékjegyzeit, szinte olyan már, mint egy második körülmetélés... [...] Az antiszemitizmus nyilván célszerű az uralom számára. Elterelésként, olcsó korrupciós eszközként, terrorisztikus példaként alkalmazza” – írja Adorno még a frankfurti egyetemen megismert filozófus barátjával, Max Horkheimerrel együtt készített tanulmányában. A helyzet valóban „csodálatos”, elképesztő vagy felháborító, ki-ki kiválaszthatja az érzelmeinek, meggyőződésének leginkább megfelelőt. Gastineaud tanulmányának olvasásakor úgy érezzük,

a szerző titkot sejt, „amely Isten különleges pártfogásával, esetleg átkával van kapcsolatban”.

Ő maga a zsidók iránt megnyilvánuló idegenkedés legfőbb okát abban látja, hogy a gazdanéptől az évszázadok során elkülönülő zsidókba nem rögzülhetek bele ugyanazok a szokások, reflexek, indulatok. „Szokásuk – Gastineaud szerint is – a zsidóknak rosszkor mondani vagy tenni valamit.”

Árnyaltabban fogalmaz az 1935-ben Budapesten született Várdy Péter filozófus, a twentei egyetem tanára. Befejezetlen múlt – mai magyar zsidó valóság című tanulmányában így ír: „Úgy tűnik, a zsidó arra van kárhóztatva, hogy bármit tegyen is, zsidókérdést idézzen elő: ha meghunyászkodó – ha basáskodó, ha vállalja zsidóságot – ha tagadja, ha asszimiláns – ha cionista, ha gettó-zsidó – ha bárósított, ha tőkés – ha kommunista. Sartre ezt a társadalmi csapadt nevezte »culpabilité juive«-nek, ez a zsidóság eredendő bűne, amelyet ez esetben a keresztvíz sem mos le.”

Pierre Gastineaud véleménye szerint „[a] választott nép még nem játszotta végig szerepét. Mint külön népnek kell végigjátszania, vagy szét-szórva szerte a Föld sójaként?” Megint a teológiánál vagyunk. Ami a kérdés gyakorlati oldalát illeti, a francia katolikus gondolkodó minden jóindulata ellenére sem bizonyos benne, hogy az egyes népek jogosulatlanul járnak el, amikor a zsidókkal szemben intézkedéseket hoznak, például a numerus clausus a zsidó intelligencia és tudás visszaszorítására... Végkövetkeztetése mégis az, hogy az erőszak nem megoldás. „A zsidókérdés úgy látszik azon botrányok egyike, melyekről mondván van, hogy szükségese a renhez, Isten akaratából” – idézte Szegő Endre tanulmányában Pierre Gastineaud-t 1938-ban.

(folytatjuk)

Magén István

Temetőt hoznak rendbe

Nemzetközi együttműködési projekt a Maszoret – Avot Amerikai Alapítványi Iskola irányításával, 6 ország – 4 vallás – 10 oktatási intézmény közreműködésével, az Európai Unió és az Izraeli Oktatási Minisztérium támogatásával

A program keretében a tíz iskola 6-6 diákja 1-1 tanár vezetésével ismerkedik egymással, egymás kultúrájával, nyelvvel, vallásával, az európai értékekkel. Közösen, egy elhagyatott zsidótemető rendbe hozásával emlékeznek meg a holokauszt áldozatairól, tanulnak az embermentőkről.

A részt vevő zsidó iskolák: Svédországból a *Vasa Real School* (Stockholm), Bulgáriából a *Lauder – ORT School* (Szófia), Finnországból a *Jewish School of Helsinki* és Spanyolországból az *Ibn Gabirol School* (Madrid), Magyarországról az *Amerikai Alapítványi Iskola* és az *OR-ZSE*. A programban részt vevő keresztény iskolák: a *Patrona Hungariae Gimnázium* (Budapest), a *Bocskai István Református Általános Iskola* (Halásztelek) és a *Szent Bazil Görög Katolikus Oktatási Központ* (Hajdúdorog). Reményeink szerint csatlakozik programunkhoz egy izraeli iskola is, az Izraeli Oktatási Minisztérium támogatásával.

A célja, hogy diákjaink játékos, kreatív formában kutassák és mutassák be saját nemzeti és vallási kultúrájukat, minél többet megtudjanak és felfedezzenek magukban az Európai Unió értékeiből, prioritásából. Reményeink szerint a projekt során a részt vevő pedagógusok között is szoros munkakapcsolat alakul ki, ami lehetővé teszi majd a további együttműködést is.

A közös felkészülést követően június végén egy 10 napos közös táborozásra kerül sor Magyarországon. A táborozás első felében a „bábeli” diákcsoport egy vidéki zsidótemetőt hoz rendbe, adatait archiválja, a helyi lakosság bevonásával megemlékezést rendez, amelyen a holokauszt áldozataira és a holokauszt előtti zsidó életre emlékeznek. A magyarországi közös program második felében a csoport Budapesten tartózkodik, ismerkedik a várossal és annak zsidó nevezetességeivel, történelmi, kultúrtörténelmi szempontból fontos helyszíneivel. Minthogy ez a néhány nap a hétvégét is magában foglalja, jó alkalom nyílik az egymás vallásával való ismerkedésre, s e néhány nap témái közé tartozik az Igaz Emberekről történő megemlékezés is.

A közös munkáról, az együtt töltött időről, a megszerzett ismeretekről, az együttléttélményeiről a diákok filmet és nyomtatott kiadványokat készítenek, amelyek segítségével saját hazájukban, saját közösségükben is terjeszthetik a projekt során tanultakat.

Mik is a projekt fő nevelési céljai? Célunk elsősorban az, hogy a 14-16 éves résztvevők személyes tapasztalataikon, barátságaikon keresztül minél többet megtudjanak egymásról, váljanak más kultúrák, a kisebbségek iránt toleráns, párbeszédre, együttműködésre kész, valódi európai polgárokká.

A támogatást nyújtó Európai Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Ügynökség kiemelt célkitűzései szerint a program a felnövekvő nemzedék kulturális sokszínűségén alapuló egységes európai szellemiségének, a közös értékeken, történelmen és kultúrán alapuló európai identitásának erősítését, a nyelvi és kulturális sokszínűség elfogadását, a kultúrák közötti párbeszédet segíti. Programunk csatlakozik az Önkéntesség Európai Éve 2011. programhoz, valamint az Európa Nap (május 9.) megünnepléséhez.

Nem mellékesek persze azok a készségek, kompetenciák, amelyek a projekt során, az együttműködés „eszközeként” fejlődnek: az angol nyelv használata, a kooperációs készségek, az informatikai ismeretek, a művészi készségek, az identitás, a kommunikációs készség, a hagyományokért, a történelmi és kulturális örökségért érzett felelősségérzet erősödése.

Bízunk benne, hogy projektünk minden szempontból sikeres lesz, s a benne részt vevő tanulók és tanárok egyaránt sok új ismerettel, személyes tapasztalattal gazdagodnak, s ezeket közösségeikkel is megosztják.

Retro hangulat a Múzeumban

Kinszki

Életmű-kiállítást rendezett a Magyar Zsidó Múzeum egy fotósnak, Kinszki Imrének, akiről egészen mostanáig alig néhányan tudtak itthon. Rövid pályafutását követően sorsa egy halálmenetben pecsételődött meg, valahol Sachsenhausen felé útközben. 110 éve született, ez adta a kiállítás apropóját. De nem is kell különösebb ürügy, hogy egy ilyen képpalkotó végre bekerüljön a magyar fotóművészet történetébe.

A tárlaton családi fotók – két gyermekéről, rokonokról, verőcei nyaralások felhőtlen boldogságáról –, valamint állatokról és növényekről, de



mindenekelőtt Budapestről készült alkotások láthatók. A kisméretű, eredeti negatívról előhívott képek hangulata színek nélkül is plasztikusan ábrázol, sejtet, figyelmeztet, emlékeztet, sok műve szinte odagyökerezeti a nézőt, képzeletbeli sétára hívja, felidézve olyan pillanatokat, amelyek mellett annyiszor érzéketlenül mentünk el.

A három termet bejárva elsőként önarcképet, plakátokat, életrajzi ada-

tokat tekinthet meg a látogató, majd következnek a fotók 1929-től, míg az utolsó terem inkább a 30-as években rögzített látványra fókuszál.

Rendkívül érdekes és egyedülálló a korabeli dokumentumok, személyes levelezések bemutatása, hosszú percek eltöltését olvasgatásukkal bárki. Végül kényelmes székeken ülve filmvetítés teszi teljessé a múzeumlátogatást.

(folytatás az 5. oldalon)

Repülőjegy
Tel Avivba
már
44 900 Ft-tól*

EL AL
It's not just an airline. It's Israel

Helyfoglalás:

EL AL Izraeli Légitársaság
1052 Budapest Pesti Barnabás utca 4., 9. emelet 9.
Telefon: (+36-1) 266-2970 | E-mail: sales.elal.bud@ediport.hu

www.elal.com

* az ár meghatározott feltételekkel érvényes

A három világvallás Gödöllőn – ifjúsági szemmel



Balról a harmadik Zoltai Gusztáv

Rendhagyó helyszínen, rendhagyó tárgyban szervezett konferencián gyűlt össze sok ország, nemzet, vallás képviselője. 2011. június 1–3-ig Gödöllőn került megrendezésre a magyar eu-elnökség alatt a vallási tolerancia, Keresztény–zsidó–iszlám párbeszéd nemzetközi konferencia. A megnyitó napján a helyszín szépségében csak a példa nélküli biztonság ellenőrzések után tudtunk gyönyörködni. Megkaptuk a konferencia csomagot, így pontosan tudtuk a végleges programot. Elsők között érkezünk, így mivel volt időnk, kíváncsian derítettük fel az épületet, méltó helyszínt, gyönyörű a park. A mustra közben a résztvevők is elkezdtek érkezni, nagyon sok muszlim, különböző országokból, vallási irányokból, a keresztény nagy- és kisegyház vezető képviselői, és igen, a zsidóság képviselői közül is minden irányzat a reform közösségektől, az ortodoxiáig. Sajnos a neológ hitközséget Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, Róna Tamás rabbi és jómagamon kívül más nem képviselte. A civil szervezetek közül az Élet Menete Alapítvány képviseltette magát Gordon Gábor barátom személyében. Nem tudom tudják-e, de a konferenciák legizgalmasabb történései a büfében történnek. Most is így történt. A megnyitó jó fél órát késett, ennek oka, minden bizonnyal az ülésrend körüli probléma lehetett. Gondolom ezt azért, mert a megnyitó pillanatában az előzetesen jelzettekhez képest az egyiptomi nagykövet az asztal egyik oldaláról a másikra ült át.

A köszöntők nagyon jó hangulatban indultak, mindenki érezte, nagy dolog az, hogy Európa kulturális jelenét a három világvallás képviselte kultúra határozta meg. A rendezvény súlyát erősítette, az, hogy Magyarország 27 európai állam nevében hívta össze a jeles eseményt. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes az állam és a egyház elkülönült dolgairól szólt, de hangsúlyozta az együttműködés fontosságát. Az USA nagykövet asszonya a tolerancia fontosságáról, és az Egyesült Államok szerepéről, elkötelezettségéről beszélt. Számunkra a legfontosabb, az izraeli nagykövet asszony beszéde volt, tájékoztatott az izraeli vallási kisebbségek helyzetéről, arányokról. Beszéde tükrözte a konferencia hangulatát: vallások, kultúrák békésen együtt. A következő felszólaló az egyiptomi nagykövet volt. Valószínűleg eltévesztette a helyszínt és az időpontot, mert elemzést hallhattunk az egyiptomi változásokról, az új rendszerről, és a beszédének végén a jó hangulatot teljesen elrontva, követelte az önálló palesztin állam létrejöttét, Izrael megrendezését. Sajnos,

a konferencia moderátora, csak a beszéd után utasította rendre a nagykövetet emlékeztetve a konferencia tárgyára. Jól jött a szünet, hideg vízbe lehetett fojtani az indulatokat... Ismét bebizonyosodott, sok munka van még a tolerancia területén. Jól példázza a tolerancia hiányát az egy szál izraeli nagykövet jelenléte is, feltűnésekor, ellentétes irányú, de egyre gyorsuló, kitérő mozgást váltott ki a muszlim képviselőktől, akik kb. 60-an lehettek. (Mi zsidók összesen vagy 20-an.)

A szünetben, többen felháborodva az egyiptomi nagykövet beszédén, elhagyták a konferenciát. Mi maradtunk. A következőkben a világvallások képviselőinek előadásai következtek. Érdekes volt maradni! Oroszország képviselője, magyarul köszöntötte a hallgatóságot, elismerő tapsot váltva ki a közönségből. Erdő Péter a tőle megszokott stílusban jelezte a vallások közötti együttműködés fontosságát, a tolerancia szükségességét. Zoltai Gusztáv rövid összefoglalót adott arról, hogy a befogadó közösség milyen módon profitálhat a kisebbségek beilleszkedéséből, munkájából. Konkrét neveket említve mutatta be a magyarországi zsidóság szerepét régen, és a

közelmúltban. Megemlítette a nagy orientalistát Goldziher Ignácot is.

A beszámoló végén illene valami összegzést is adni. Nagyon jó ötlet az, hogy együtt beszéljünk bizonyos témákról. Látszik az is, nagyon messze van az, hogy mindenki elfogadja a másikat, a másságot. De nem szabad a kudarcok miatt feladni. A siker kulcsa a kávészünetekben rejlik. Ott lehet sok emberrel beszélni. Egy közös téma biztos adott, lehet szidni, vagy dicsérni a pogácsát, a kávéét. Mi is ezt tettük, én sok olyan emberrel tudtam eszmét cserélni, akivel soha, vagy nagyon régen találkoztam. Úgy gondolom a szépen felújított Goldmark Terem adja magát jómagam (a Mazsihisz közéleti irodájának képviselője) azon leszek, hogy a folytatódjon Magyarországon az eu-elnökség alatt magyar állami részről kezdeményezett eszmecsere. Őszintén remélem, hogy a társegyházak és a meghívott többi egyház képviselői, valamint egyre több zsidó és nem zsidó civil szervezet is azt fogja gondolni, hogy ott a helye ezeken a konferenciákon, eszmecsereken, mert ebben is rejlik a béke, tolerancia kialakulása a különböző vallások, népek között!

Répás Péter

Itamár Jáoz-Keszt és a csodaszarvas

Itamár Jáoz-Keszt magyar származású költő és műfordító, neki is köszönhető, hogy Izraelben a nagyközönség megismerhette irodalmunkat. Kilenc verseskötetet publikált, egy prózatrilógiát, s több válogatáskötetet jelentetett meg magyar költők héberre átültetett költeményeivel. Az izraeli Talpir, Kugel és Leah Goldberg irodalmi díjak birtokosa. Megkapta az irodalmi állami elnöki díjat, valamint 2001-ben a „Pro Cultura Hungarica” díjat.

– Mikor és miért vándoroltál ki Izraelbe?

– Tízévesen, 1944-ben deportáltak Bergen-Belsenbe, majd 1951-ben vándoroltam ki Izraelbe. A zsidó kultúrát szerettem volna magamévá tenni, és Erecben akartam élni. Az álmom az volt, hogy héber költő legyek. Cionista nem voltam, bár 10 évesen elkezdtem héberül tanulni. Vonzott a Szentföldhöz a tudat, hogy zsidó vagyok, és az is akartam maradni. Úgy érzem, Izrael a zsidóság központja, és nekem is ide kell tartoznom.

– Hogy jutottál ki, és hova kerültél?

– A Galila nevű hajóval érkeztem, és egy kibucban helyeztek el. Azután gimnáziumba jártam Natanján, majd katona voltam, végül az egyetemet is elvégeztem. Később egy középiskolában tanítottam héber irodalmat és bibliát. Megalakítottam az ÉKED könyvkiadót, amely főként verseket publikál, kiadtunk vagy kétezer könyvet. Ezek közül legalább negyvenet magam írtam.

– Izraelben sokan képviselik a magyar irodalmat?

– A héber irodalomban nagyon kevés magyar származású író vagy költő van. Fontos azonban megemlíteni és kiemelni Avigdor HaMeiri nevét, aki nagy költőnek számított.

– Szerinted Izraelben mennyien ismerik a magyar irodalmat?

– A magyar irodalom bizonyos fokig nagyhatalomnak számít. Hogy miért? Volt negyedmillió magyar bevándorló, most ötmillióan élnek ott, így az arány elég magas. Ezek az emberek az igazi érdeklődők, rájuk lehet számítani. Fontos számukra, hogy ők maguk, valamint gyermekeik, leszármazottaik megismerjék a magyar irodalmat. Sokan kint születtek, de a szüleik még otthon, így ők is kíváncsiak. Megnyiták a határokat, sokan utaznak Magyarországra, nagy az érdeklődés a magyar kultúra iránt. Lefordítottam három kötetben a magyar költészetet, megjelent a Csodaszarvas, az első kötet három kiadásban, ez engem is megdöbbentett, nem számítottam ekkora sikerre. Tény, hogy ezek kétnyelvű kiadások, az emberek megvették a magyar szöveg miatt is, összehasonlították, hogyan jönnek ki a rímek héberül, esetleg azért, hogy engem megfogjanak. Megjelentek Petőfi Sándor válogatott versei saját fordításomban, de sajnos ennek nem volt olyan sikere, mint az előző könyveknek.

– Az izraeli héber írószövetségnek voltál elnöke mint magyar származású zsidó író. Beszélne a tapasztalatairól?

– Három évig voltam elnök. Belejátszott, hogy kapcsolatban állok a héber írók többségével, ezenkívül sok éve szerkesztek, aktívan dolgozom, sok művem jelent meg, és mint említettem, sok prózát és verset fordítottam magyarra héberre. Érdekes és sokrétű munka volt, dolgoztam mellettem egy főtítkárral, aki sok feladatot levett a vállamról, de három év hosszú idő. Fontos volt egy akcióim, melynek keretén belül az iskolák és a könyvtárak őrizték az elhunyt írók emlékét, műveiket összegyűjtötték, kiállításokat, műsorokat rendeztek. Számomra azért is volt ez lényeges, mert úgy vettem észre, Izraelben az emberek hamar elfelejtik az írókat.

– Beszélne a zsidó identitásáról, hiedről?

– Amikor először láttam héber szövegeket, majdnem elsírtam magam, úgy meghatódtam. Talán ez a magyarázata, miért vonzódtam a héber nyelvhez és kultúrához. Neológ családban születtem, miközben az ortodox váci csodarabi dinasztíának vagyok a leszármazottja. Ők 1856-ban kijöttek Szentföldre, de tíz év után visszamentek, majd megalakították Vácot a híressé vált jesivát. Apám és nagyapám neológok voltak. Húsz éve lettem vallásos, bár a feleségem mindig is az volt, és kóser háztartást vezettünk. Elindult bennem egy folyamat, megkezdődött a visszafordulás az ősapámhoz, ez lehet az egyetlen magyarázata. annak, ami velem történt. Ezenkívül megvolt bennem mindig a vallásos hajlam, de nem érdekelnek a vallásos pártok a teológiával és a filozófiával. Én az emocionális részével szeretek foglalkozni, ez érdekel.

– További sikert és jó egészséget kívánunk.

Sharon Asher

Retro hangulat a Múzeumban

(folytatás az 4. oldalról)

A megnyitó meglepően sok érdeklődőt vonzott: eljötték a Kinszki család képviselőiben, megjelent Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke, de ott voltak többen a „szakmából” is. Peremiczky Szilvia, a zsidó múzeum igazgatója üdvözölt mindenkit, majd átadta a mikrofont Bächer Ivánnak, aki ismerője, barátja a Kinszki családnak, s mint mondta, nagy megtiszteltetésként értékeli saját szerepét ezen az eseményen. Az író szólt a fotográfus életének különféle állomásairól, tudományos alapossággal elkészített munkáiról, a témákról, melyek ihlették, a hajdan városzéli Zugló, a csupacsupa kert periféria, vagy az óvomeleg, kapaszkodót jelentő család megörökítéséről. Úgy vélte: vannak hazaáruló emberek és emberáruló hazák – ebbe született Kinszki is.

Végül Páldi Livia, a kiállítás kurátora és a múzeum igazgatója köszönték meg a szakmai segítséget intézményeknek és magánszemélyeknek, majd sor került a virágcsokrok, ajándékok átadására is.

Állófogadás zárta az eseményt.

gáljuli



CSOMÓS RÓBERT

Nagyezüst

Nem a régi Miskolcra akarok írni, csak a nagyapámról mondok el egy történetet, mert nagyon érdekes ember volt ám az én nagyapám. Már az is mutatja, nem lehetett akárki, hogy még az ipartestületbe is beválasztották vezetőségi tagnak, pedig őelőtte nem volt annak zsidó ülnöke soha, ezután pedig már nem is lesz. Nem bizony, mert eltűntek a miskolci zsidó kisiparosok, még egy sírkő sem maradt utánuk. A jók, a rosszak, az öregek, a fiatalok, a büszke tekintetű tehetős polgárok, az adó sújtotta görnyedt kisemberek, a meleg tekintetű boltos asszonyok, homzomra vásárló kuncaftjaik, a göndör fürtű lányok, fiúcskák, akik mind-mind egy-egy család reményeinek, álmainak várományosai voltak.

Az voltam ám én is! A drága német óvodába írtattak be, pedig heti öt pengő nagy pénz volt ám. Úgy bizony, nagy pénz, bele sem fért a markomba, ahogy selyempapírba csomagolva, már nagyóvodás koromban, amikor rám lehetett bízni, bevittem minden hétfő reggel a Liebe Tanti-nak.

Nem lett volna ugyan szabad, de én mindég kibontogattam egy kapu alatt, hogy megbámuljam a kormányzó arcképet és a finom ívű recézést az oldalán. Később már el is tudtam olvasni a feliratot: MAGYAR KIRÁLYSÁG, ez állott rajta, na meg az évszám: 1928. Az ezüstpézt már két éves volt, amikor én megszülettem. Dobogó szívvel így mentünk mi ketten a keramitkockás utcákon, régi földszintes házak között a kormányzóval, akinek megcsodált szaglószervét azután számtalanszor láttam viszont nyilas hecclapok karikatúráiban, mikor a zsidókat ábrázolták. Pedig hol voltak a miskolci zsidók ettől a tekintélyt parancsoló nagy orrtól? Egyet sem láttam életemben, aki felvehette volna a versenyt a lovas tengerészszel.

Na de nem ezt akartam elmesélni, hanem a hétfő reggeleket, mert akkor kellett előkeríteni, akár a föld alól is, egy ezüstötöst, és bizony elő is került az mindég, de hogy miként, azt Illés próféta legendáriumban kellene megírni. Pénz az mindég volt a háznál, csakhogy nem a nagyapám feneketlen zsebeiben, sem pedig nagyanyám hajtogatós bukszájában, hanem csak a perselyekben, amelyekből egy fél tucat is lógott a konyha falán. Beléjük kukucskálni, megrázogatni őket, azt még csak mertem valahogy, de ki-venni belőlük? Szentül hittem, hogy abban a pilanában belém vág az istennyila, vagy sóbálványá válok azon minutában. Nagykorúságot attól a naptól számolom, amikor félelemtől dobogó szívvel, elszorult torokkal kicsúsztatam az egyikből egy nikkelt tízfillérest, egy tölcser fagyalt árát. Persze ezután már nem tudtam megállni a lejtőn, rendszeresen dézsmálgattam őket, és olyan ügyességre tettem szert, hogy a nagyobb értéket ki tudtam halászni a sárguló fillérek tömegéből.

Majd egyszer talán meg fogom írni, hogyan züllöttem idáig, holott valamikor a nagyapám műhelyével szemben lévő ZÜSSMANN HENRIK és FIAI cégnél a földre hullott és elemelt Stollwerk árát, a két fillért, letettem az olajos deszkapadlóra, ahonnan a vágyott csemegét eloroztam, és még így is fél órákat imádkoztam esténként, elhárítandó bűnös fejemről az égiek büntetését. Máig sem értem, miként történt meg is, hogy a mindent számon tartó mennyei gondviselés pont engem szemelt írmagként megmenekülni ebből a nagycsaládból, a sok szép kis unokából. Pedig később annyira elkanászodtam, hogy a sakterhoz küldött szárnyas állatokat magam vágtam le a Szinya patak partján, a szent cébra szánt pénzt pedig elsnúroztam, elmozdítottam, ami bizonyára szintén nem kerülte el az égiek figyelmét. Bizony nagyon eltávolodtam a valástól, de a nagyanyám és a nagyapám áldó keze és imádsága többet nyomott a latban az Örök Bíró előtt, mint az én gonosz megátalkodottságom.

Térjünk csak vissza a hétfő reggelekre, bár az ezüst ötpengősök története tulajdonképpen nem hétfőn kezdődött, hanem szerdán. Bizony, mert minden szerdán kirakodóvásár volt ám a Búza téren. Ezen a kirakodóvásáron annyi kincset kínáltak eladásra, amennyit én már soha, sehol látni nem fogok, még az amerikai nagyáruházak polcain sem, ha akár ezer évig élek is. Lehet ugyan, hogy egy két méterszer másfél méteres képernyőjű plazmás televízió, amely egyben sztereó berendezés is, egyeseknek ma csábítóbbnak tűnik, mint egy fűrészpárral töltött similibada, és azt is elfogadom, hogy sokak szemében egy minden komforttal berendezett nyolcchengeres új autó értékesebb, mint egy mézeskalács

szív... de hát televíziója, autója mindenkinek van, és meg is lehet unni őket... szóval nem érnék semmit. Akkoriban azonban naponta százszor is elmentem a mézeskalácsos ponyvasátra előtt, ahol ezek a csodák ki voltak állítva, és elfacsarodott a szívem, hogy soha nem lehetek az enyémeik.

A nagy mézeskalács szív pedig ott állt a fogyasztásra szánt mézes süteményektől elkülönítve, egy tiszta vászonnal leterített polcon, jómagam és a hasonszőrűek csodálatára, hétről hétre, szerdáról szerdára. Egyszer, mikor mint potenciális vevő négy fillérel jelentkeztem a mézeskalács mesternél, aki ezért az összegért nyolc darab habcsókot szolgáltat ki a részemre, remegő ujjal rámutatva a csodára, meg is mertem kérdezni az árát.

– Két pengő, fiatalúr... két pengő!

Azt hiszem, ha akkor megkérdezett volna valaki, mit is szeretnék legjobban ebből a világból megkapni, hát gondolkodás nélkül rá tudtam volna vágni a választ. Ma viszont ez már aligha sikerülne.

Hát bizony, a nagyapámnak ezen a kirakodóvásáron kellett megkeresnie az ezüstötöst, mert ebben a dologban a nagyanyám nem ismert elmentmondást.

– Majd beviszi holnap, vagy a hét végén – próbálkozott nem egyszer a nagyapám. – Addig talán csak nem szakad le az ég?

– De bizony hogy leszakad az! Mégpedig most mindjárt, és rád!

Ilyen tűzrőlpattantnak, harciansnak sohasem láttam máskor a nagyanyámat. Egy Frankfurt unoka nem fog haladékat kérni attól a libától, Liebe Tantiótól, attól a kekk sváb asszonytól! Móric! Nekem ha a föld alól is, de...

De hát miért kellett volna a föld alá menni azért az ötösért? Hiszen szerdán, a bepakolás után, saját szememmel láttam, amint a nagyapám becsúsztatva az ötöst a mellényzsebébe, a kettyegő nikkelőra mellé. Ott kell annak lennie most is. Vedd csak hamar elő, nagyapa, hadd síkessék, mert nem jut nekem tejeskávé meg császársemlé.

– Hát ha ott van, vedd csak elő, hékás! A te kezéd jobban befér abba a kis zsebbe.

Benyúltam biz én, de némi dohányporon kívül nem találtam benne semmit, hacsak egy kétfillérest nem, ami a játékszabályok szerint engem illetett meg. Hová lett pár nap alatt az a rengeteg pénz?

Azt bizony a nagyapám sohasem kötötte az orromra. Lehet, hogy egy zsák sertésszöröt vett a cigányoktól, vagy drága, ritka lószöröt kínált valaki alkalmi áron, esetleg a keféjüket, drótot, szurkot kellett kifizetni, még gyakrabban helypénzt, városi adót. Máskor valamelyik nagynéném vagy nagybátyám jött el látogatába, hogy aztán a búcsúzásnál zavartan félrevonja az öreget, és sügva mondjon neki valamit. Nagyapám bölcs hallgatással vagy rosszalló fejcsóválással nyugtázta a piruló hadarást, hogy aztán – de ezt már csak én láttam a sámlin ülve az asztal alatt – benyúljon az órazsebébe és kipengesse az én ötösömet. Volt úgy is, hogy a kérelmező topogó lábball továbbra sem tárgított. Ilyenkor bizony a nagyapám benyúlt a mellény belső zsebébe, és zizegő bankót nyomott a gyűrűkkel ékeskedő, büszke kezébe. A hálás gyermeki kézcsókot mindég elhárította, csak májfoltos, eres kezeit simította végig a gondoktól redős, csapzott arcon, mire azok azonnal kismúltak.

Máig is rendületlenül hiszem, hogy az érintéstől és nem az adománytól múltak el a gondok, bajok.

Laci nagybátyám, aki a sárguló fényképeken annyira hasonlít régebbi önmagamhoz, már nagyobb gondot jelentett. Őt nem lehetett csak úgy, a mellényzsebből kifizetni. Engem ugyan mindég kiküldtek ilyen alkalmakkor a szobából, de azért tudtam mindent, ha nem is értettem meg egészen a dolgokat. Nehéz sóhajtasok között papírokat írt alá a nagyapám, szoros kötelezvényeket, rövid lejáratú bonokat, nagy kamatra szóló váltókat.

Laci nagybátyám volt a család fekete báránya, mégis őt szerettem a legjobban. Nem sikerült a házassága, egy rosszlány hálójába került, majd egy nemszeretem család kebelébe. Nagyapámnak sokszor kellett megmentenie a tönkremenéstől, nem egyszer talán a börtöntől is, hogy azután 1942 telén ő nyissa meg a mártírok sorát a családban.

Voltak más veszedelmek is, amelyek mind az én ezüstötösömet fenyegették. Legtöbbször éppen az indulásom előtt kopogtatott félénken, illedelmesen egy-egy pajeszos, szakállas alak, és

sugdolózni kezdett az öreggel. Ha a nagyapám büszkén kivágta az asztal közepére a pénzt, akkor biztos lehettem benne, hogy valami szegényebb lány kiházásítására gyűjtött a hitközség. Ilyenkor még egy pohárka borral is megkínálták a küldöttet, amit az sohasem fogadott el, de hálsán megköszönte az invitációt. Amikor azonban szinte félve dugta a kezébe nagyapám a pénzt, akkor tudnivaló volt, hogy valahol meghalt egy szegény zsidó, akinek a családja nem bírja viselni a temetkezéssel járó költségeket, vagy fillér nélkül hagyta ott gyerekeit valamelyik hitsorsos. Voltak más célokra is gyűjtések, a templomot kellett restaurálni, vagy kántort hívtak az ünnepekre, ilyen alkalmakkor azonban nem ötöst, csak egy ezüstpengőt adott a nagyapám.

Bizony a második ötös már nehezen került elő, hiszen volt nagyapámnak az én tanítatásomon kívül is elég gondja, baja. Bátran állíthatom, hogy a kis kefékötőműhely tartotta egyenesben az egész családot, a büszke hivatalnok irodista vőket, a nagykereskedőt mímelő nagybácsikat, a flancoló nagynéniket.

Ott görnyedt a nagyapám kora reggeltől késő estig a pinceműhely vaksi lámpái mellett, és kötötte a városzerte ismert tartós meszelőket, partvisókat, cipő- és ruhakeféket, üvegmosókat. Ha a kis pinceműhely bejárata fölé vevő árnyéka vetődött, rokkant lábaival felbecsgett a nyikorgó falépcsőkön, és nem engedte elmenni a körömszakadtáig alkudozó falusiakat, amíg nem vettek tőle valamit. Igaz, sokan voltak olyanok, akik jól ismerték már az öreget, tudták, tartós, szinte elnyúlhatatlan keféi, meszelői megérik azt a pár fillér többletet, amit a nagyapám a kontármunkával készült konkurenciával vagy a gyári áruval szemben megkövetelt. Vették és vitték az áruját.

– Na menj csak át a Blau bácsihoz, és mondd meg neki, hogy...

– Azt már nem, te vén mihaszna! – toppantott dühösen a nagyanyám. – Holnap majd mindenki azt meséli az ipartestületben, hogy a Frankfurt kefések már öt pengője sincs!

– Hanem hát akkor honnan vegyem elő? – mérgeskedett a nagyapám. – Talán tényleg a föld alól varázsoljam elő, vagy az égből hozzam le azt az ötöst?

– A föld alól vagy az égből, de gyorsan, mert a gyerekek mennie kell!

Ilyenkor aztán a nagyapám ravasz mosollyal felnyúlt a levegőbe vagy lehajolt a földre, és egyszerre csak ott csillogott-villogott az ujjai között egy vadonatúj ezüstötös.

– Hát ez jó lesz-e, hékás, míg másikat nem találunk?



(Illusztráció)

Bizony hogy jó volt. Ürgettem, forgattam, valódi volt, szép, fényes és nehéz, ahogyan egyenesen a pénzverdéből jött. Hiába meresztettem a szememet, mint a güzű, csak nem tudtam rájönni a titkára. Kunyeráltam is eleget, meg átkutatam a feje búbjától a cipője talpáig, nem használt semmit. Sebesülten esett olasz fogságba, ott a hadikórházban tanította ki egy itáliai kőklererre a mutatványra, el nem árulta volna a világ kincseért sem a titkát.

– Hogyisne! Hogy majd te se akarj dolgozni, mint a Laci nagybátyád meg a sógoraim!

– Miket fecsegsz te annak a gyerekeknek, vén lókötő? Fogd a pénzt és lódulj! Egy szót sem semmiről annak a libának!

Hanem azt azért megígérte az öreg, ha felnővök, engem is megtanítt pénzt varázsolni.

– Akkor azután úgy élsz majd, mint Marci Hevesen – biztatgatott. – De azért addig csak tanulj szorgalmasan, mert a buta ember kezében a pénz sem ér semmit!

Bizony még fel sem nőtem, csak kisdíák voltam éppen, és már úgy elszaporodtak a buta és

rossz emberek, mint a pelyva. Meg is romlott a pénz a kezükben, nem ezüstből, csak vacak alumíniumból csinálták már a pengőt, szinte kár volt odaadni érte a nagyapám fáradságos munkájával készült keféket, meszelőket. Nem is tudott már az öreg elővarázsolni egy darabot sem azokból a régi ezüstötösökből. Azazhogy még egyszer igen, és ennek a varázslatnak a történetét akartam tulajdonképpen elmondani, a többi, amit eddig leírtam, nem is fontos.

1944 áprilisában mint pesti diák, látogatni utaztam le Miskolcra. Szomorú egy utazás volt, tulajdonképpen sárga csillaggal a kabátomon indultam neki az útnak, de a házunktól nem messze, még a Keleti pályaudvar előtt levettem, máskülönben fel sem engedte volna szállni a vonatra. Gyászos hangulatban találtam nagy- szüleimet, a rendeletek napról napra szigorodtak, a kis műhelyt már be is zárták, gettózásról, bevagonírozásról, kitelepítésről hallottunk „rémhíreket”.

– Bizony mégiscsak jobb itt, mint fenn azon a fránya Pesten – biztatgatott az öreg. – Itt legalább nem bombáznak az angolok, aztán meg ennivaló is inkább akad, nagyanyád még libát tőm az udvar végibe.

Ami igaz is volt, bizony nagyanyámnak még két tömni való libája akadt, bab, borsó, krumpli volt az éléskamrában. A rokonság, amelyik régebben pénzt vitt el a háztól, most sem távozott soha üres kézzel.

A váratlanul kiadott összeköltöztetési rendelettel, azaz a gettózással egy időben jött meg anyám üzenete Pestről, induljak azonnal haza, kezdődik az iskola, de ami a legfontosabb, maga mellett akar tudni engem.

Bizony indultam volna én, de hogyan? Minden utcasarkon ezer veszedelem leselkedett. Zsidónak akkor már gyalogosan sem lehetett közlekedni az utcákon a kijelölt időn kívül, nemhogy villamosra, pláne vonatra szállni merészkedett volna valaki.

Hétfő reggel kezdődött a gettózás, a csomagjain ült már a család, mikor megszólalt a nagyanyám:

– Móric! A gyerek indul fel Pestre. Álmomban megjelent nekem Illés próféta... igen... a gyerekek azonnal indulnia kell.

Nagyapám hallgatagon szívta az üres pipáját, azután abbahagyta a szortyogtatást, és felállott. Már akkoriban nem láttam olyan nagynak, mindent tudónak, mint óvodáskoromban, de ez egyszer megint óriásnak tűnt a szememben.

Felnyúlt a levegőbe, és elővett egy ezüstötöst, azután még egyet, és még egyet... egymás után

szedte elő az ezüstötösöket. Akkor már ki tudtam figyelni, a kabát ujjának hajtokájában volt a dolog csínja-bínja. Most is könnyen csillogott a szemében, de ezek már nem az öröm, nem a nevetés könnyei voltak.

Így indultam neki Miskolcra, az ezüstötösökkel a zsebemben, fejemen sasztollas leventesapkával. A villamosra még könnyen feljutottam, tolakodtam, lökdösődtem, mint akinek jár a hely, mint aki jogosan utazik.

De a vasúti pénztárnál már meg kellett torpannom, itt nem segített volna a sasztoll, leventesapka, meghamisított bejelentőlap, diákigazolvány. Két marcona kakastollas csendőr nézett minden utas arcába, vesébe látó tekintetüket nem kerülte el semmi és senki.

Jobbnak láttam jegy nélkül szállni fel a vonatra, és bizony még Füzesabony

előtt belépett a kalauz a zsúfolt kocsiába. Nagy nehezen sikerült kivergődnöm a vagon peronjára, ott ért utol a ravasz szemű MÁV-kalauz.

– Elfelejtettem jegyet váltani – hebegtem halálra váltan. Nem kellett sok ész hozzá, hogy lelepleződjék naiv ügyeskedésem. Láttam, szólni akar, a vonatkísérő csendőrök fülébe kiáltani a gyanúját, de élébe vágtam a szóval:

– Megfizetem a büntetéspénzt!

Egymás után ejtettem a markámba az akkor már rég nem látott ezüstötösöket, nagyapám vagy talán Illés próféta ezüstpénzeit, míg csak be nem csukta kiáltásra nyitott száját, le nem tépte számmra a menetjegyet.

A Keleti pályaudvaron, ahonnan elindultam, tett le a vonat, amely az életbe hozott vissza, mert senki, egyetlen kis unoka sem élte túl a deportálást. Elszálltak füstbe, koromban a nagyanyámmal, nagyapámmal, rokonokkal, nagynikkal, nagybácsikkal, a népes családdal, sok-sok miskolci zsidóval, hírmondó sem jött haza belőlük, írmagnak sem maradt meg egy sem...

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Párkapcsolati, válási problémáinak, kamasz gyermekével kapcsolatos nevelési gondjainak, egyéb konfliktusainak kezelését bízza pártatlan, szakértő mediátorral! +36-30-919-9524, www.kibekitem.hu, natonek.gabriella@upcmail.hu

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII. Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbtestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistuleit@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekercesek, tfilinek és mezüzek számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusalimi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Diplomakötés (aranyozás héber betűkkel), naptárkészítés, színes nyomtatás. Koós Erika, +36-20-314-3131, tereznyomtat@gmail.com

Szép környezet, jó levegő. Pátyon 3,5 szobás lakás (kert, pince, beépíthető padlás) áron alul eladó, esetleg kiadó. 19 millió Ft. +36-20-912-3343.

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Vígszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 személyes evőeszközkészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiáit, herendi, meissenai, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekreteret, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem. **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: I. KER., BATTYÁNY U. 10. 201-6188, 06-20-323-4104.**

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBH

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

József körút közelében 2 szobás teljes felszereltségű lakás turistáknak kiadó. +36-30-658-9282.

Nyugdíjas nő munkát vállal, akár bentlakással is. Tel.: 06-30-343-0851.

ANNA OPTIKA AKCIÓ! Fényre sötétítő lencséhez ajándék titán keret! Cégeknek helyszíni szemvizsgálat, ingyenes kiszállással, keretbemutatóval. Szeretettel várjuk üzleteinkben! Budapest XIII, Pannónia u. 48. Tel.: 329-4058. Budapest XIII., Pozsonyi út 1. Tel.: 270-3804. www.annaoptika.hu

HÁZASSÁG

21 év tapasztalattal várom önt, amelyben társra vágyok. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

Páromat keresem kulturált, jó humorú úrban 60-78 évesig. Jó megjelenésű özevegyszony vagyok. Legyen még szebb az életünk. 06-30-410-8240.

Ha nyár, akkor Izrael. Önkéntes munka Izraelben 2011. július 4-től 24-ig. Jelentkezés: ljano@freemail.hu vagy 06-20-233-8454, Deutsch János.

Balatonalmádiban, városközpontban, strandbejáráthoz közel kétszintes ház tulajdonostól eladó. 06-20-571-4664.

Forgalmas helyen (oktatási, egészségügyi intézmény közelében, autóbussz vagy villamosmegállóban) üzlethelyiséget bérelnek. Telefon: +36-30-962-8790.

Idős ember gondozását vállalom itthon és külföldön. 06-20-229-9579.

Csanády u. elején szép, liftes házban másfél szobás egyedi fűtésű lakás kizárólag ügyvédi vagy egyéb iroda céljára kiadó. Tel.: 06-30-664-1219.

Moszkva térenél 111 m²-es, felújításra szoruló, irodának, rendelőnek, befektetésnek is alkalmas polgári lakás eladó, vagy kiadó. Tel.: 06-20-938-7808.

Mártír-istentiszteletek 2011

Június 19.	14.30	emlékmű
Ács	14.30	emlékmű
Balassagyarmat	11.00	temető
Esztergom	11.00	temető
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	15.00	Frankel-zsinagóga
Nagygyőr	18.00	emlékmű
Nagykátá	10.30	temető
Nyíregyháza	10.00	emlékmű
	11.00	temető
Szécsény	11.00	temető
Tótkomlós	15.00	emlékmű
Június 26.		
Békéscsaba	15.00	Széchenyi-liget
Hódmezővásárhely	16.00	temető
	17.00	zsinagóga
Gyula	12.00	temető
Kaposvár	10.00	zsinagóga
	11.00	emléktábla-koszorúzás
	11.30	emlékmű
Miskolc	11.00	temető
Salgótarján	11.00	temető
Szolnok	14.00	zsinagóga
Szeged	10.00	holokauszt-emlékmű
	11.00	zsinagóga
Vác	10.00	zsinagóga
Veszprém	10.00	temető
Július 3.		
Dabas	13.30	temető
Dombóvár	14.00	temető
Debrecen	10.00	temető
Győr	11.00	temető
Jánoshalma	11.00	zsinagóga
Jászberény	11.00	temető
Keszthely	11.00	zsinagóga
Nagykőrös	11.30	zsinagóga
Pápa	10.00	temető
	15.00	zsinagóga
Pécs	10.30	zsinagóga
Sátoraljaújhely	14.00	temető
Szombathely	11.00	temető
Tapolca	13.30	volt gettó
Július 10.		
Sopron	11.00	temető
Karcag	11.00	temető, zsinagóga
Szekszárd	10.30	Illyés Gy. Főiskola E épület, Szent I. tér 15-17.
Július 17.		
Soroksár	9.30	temető
Pesterzsébet	10.15	temető
Csepel	11.30	temető
Újpest, Rákospalota, Pestújlályhely	18.00	újpesti zsinagóga

Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérik figyelemmel, mert változás lehetséges!



Az, hogy a fenti képen egy temetőről készült rajzot lát az olvasó, nem ritka lapunk hasábjain. Az viszont különlegesség, hogy egy vidéki református iskola mindössze tizenkét éves tanulója, Flóra készítette. Ajánló sorából idézzük: „Munkámat és rajzomat szeretettel és alázattal ajándékozom a zsidó hitközség részére.” Köszönjük!

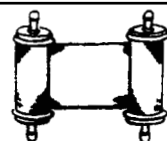
בת מצוה

A Bethlen téri templom dísztermében lát báómerkor tartották *Abonyi Fanni, Málke Rochél bász Blime* báb micva ünnepségét.

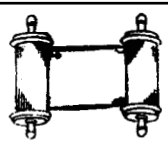
Több mint 100 vendég tisztelte meg az eseményt. Sokan eljöttek Debrecenből és más budapesti körzetekből is. A család számos tagja külföldről érkezett. A szertartás kezdetén *Schwezoff Dávid* kántor a Hálélból énekelt.

Fanni tökéletesen bizonyította jártasságát, felkészültségét és tudását a zsidó ünnepek és hagyományok világában. *Deutsch Róbert* főrabbi köszöntötte tanítványát, a Teremtő áldását kérve reá. Az ünnepelt rövid, de annál lényegre törőbb beszéde előtt a boldog nagypapák következtek. Előbb *dr. Erdős Ádám* szólt unokájához, majd *Abonyi László*, az apai nagypapa szelte fel a barcheszt és mondott löchajmot a jelenlévőknek. A kitűnő hangulathoz a Dávid klezmergyűttes műsora is nagyban hozzájárult.

A nagyszabású esemény, a fogadás, a terítés és a díszítés valamennyi családtag és a meghívott vendégek számára is felejthetetlené tette e napot.



IMAI DÓK



Templomok	Péntek este Jún. 17.	Szombat reggel Jún. 18.	Péntek este Jún. 24.	Szombat reggel Jún. 25.
Hősök	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.00	9.30	19.00	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.30	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.35	9.00
Telki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 17. péntek	Szíván 15.	Gyertyagyújtás: 8.25
Június 18. szombat	Szíván 16.	Szombat kimenetele: 9.46
Június 24. péntek	Szíván 22.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 25. szombat	Szíván 23.	Szombat kimenetele: 9.47

Újholdhirdetés (Újhold: július 2-3)

Hírek, események röviden

– **A Magyarországi Cionista Szövetség** 2011. július 25. és 31. között rendezte meg hagyományos szemináriumát a Mazsihisz üdülőjében Balatonfüreden. Ez évi témakörünk: Izrael és a galut kapcsolata. Kedvezményes részvételi díj: 3000 Ft/fő/nap (+ üdülőhelyi adó) tagszervezeteink tagjai részére, amely magában foglalja a szállást és a kóser ellátást. Programunkban előadások, kirándulás, filmvetítés, kötetlen beszélgetés szerepel, és természetesen a hitélet is biztosított – beleértve a már közismerten meghitt, bensőséges szombatfogadást és istentiszteletet. Jelentkezés július 15-ig Pessl Gábornál a 06-20-530-0614 vagy dr. Kardi Juditnál a 06-20-925-9403 telefonszámokon.

– **A Budapesti Zsidó Hitközség** Anna Frank kollégiumában a 2011/2012-es tanévre várjuk a középiskolák korú fiatalokat. Elsősorban azokat, akik valamelyik zsidó iskolá-

ba tanulnak. A kollégium lakója lehet az is, aki más budapesti középiskolába jár.

További információ: www.bzsh-kollegium.hu.

Jelentkezni vagy érdeklődni az 1 353 43 96, valamint a +36 30 853 13 93-os telefonon Kárpáti Imre igazgatónál lehet.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Gázszerelés

- Gázberendezések, gázvezeték új szerelés hatósági engedéllyel
- Időszaki kötelező ellenőrzése (2008. XL. tv. 89.§ [6])
- Vízórszerelés
- Fűtőszerszerelés, fűrdőszoba-felújítás

FRANK 1063 Budapest, Szív u. 28.
Tel.: (1) 331-5743, 06-30-932-3615

Hidat építeni szavakból, mondatokból

Tolmácsolnak, fordítanak, tanítanak: segítenek a kultúráknak találkozni

A határokat átszelő kommunikáció segítése a célja a Turrus Babelnek. A cégről elnevezett tantermet ünnepélyes keretek között avatták fel az Izraeli Kulturális Intézetben. Az aktus ama együttműködést jelképezte, amelyet a lektorálást, tolmácsolást, nyelvoktatást is vállaló fordítóiroda alakított ki az intézménnyel.

Drága a szívemnek az együttműködés, amely az Izraeli Kulturális Intézet (IKI) és a Turrus Babel között megszületett – mondta *Vered Glickman*, az IKI társigazgatója azon az ünnepélyes összejövetelen, amelyen az intézményben átadták a Turrus Babelről elnevezett termet. Glickman hangsúlyozta: az összefogás gyümölcse, hogy szeretett anyanyelvén, héberül szólhat az egybegyűltekhez, mert mondandóját értőn adja át a közönségnek *Breuer Ádám* tolmács. Ő és kollégája, *Gárdos Péter* a Turrus Babel két vezetője.

A fiatal emberek célja a határokon átívelő kommunikáció segítése a kultúra területén. A kultúra anyagi támogatottsága köztudottan alacsony, ezért terjesztéséből a soknyelvű kommunikáció fátyolán hiányzik – fejtette ki *Breuer Ádám*. Ugyanakkor az üzleti világ sok szereplője példálul a társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos politikájában többek között a kultúramecenatúrát választotta. Fontos múzeumi kiállításokhoz, színházi bemutatókhoz, fesztiválokhoz járulnak hozzá kisebb-nagyobb összegekkel.



Bábel tornya (Jan Brueghel festménye)

Ezekre az alkalmakra a Turrus Babel bevált gárdája képes felkészülni tolmácsolással. Ha valamelyik kulturális intézetbe vagy eseményre külföldi vendég érkezik, mondandóját a fiatal fordítók héberül, angolról, németről, franciáról vagy akár kínairól is közvetítik. A felkészültség titka a folyamatos önművelés, az általános műveltség szakadatlan fejlesztése az irodalom, a történelem, a közgazdaságtan, a jogtudomány területén. A rendezvényeken, ahol a nemzetközi üzleti világ szereplői és jeles értelmiségiek megfordulnak, szükség van a jó tolmácsokra.

Első partnerük az IKI, de a Turrus Babel célja, hogy legyen egy-egy terme a Konfuciusz, a Szlovák, a Lengyel Intézetben, az Orosz Kulturális Központban is. A fordítóiroda alapgárdája tizenkét emberből áll: a két

cégvezető, a belső fordítók, tolmácsok és az adminisztrátorok. Rajtuk kívül több külsővel tartják a kapcsolatot. Harminckét nyelven dolgoznak. Első helyen áll az angol, a mai világ közvetítő nyelve, a második a német, ezeket követi a francia. A vállalkozás „specialitása” a héber, a kínai és a közép-kelet-európai nyelvek csokora.

A Turrus Babelnek Miskolcon és Győrben az ottani fordítóirodákban van helyi képviselője. Bécsből és Tel-Avivból egyenesen a magyar vállalkozásnak küldik a munkákat. Év végén nyílik a pekingi iroda, amelyet a budapesti fog ellenőrizni. A Turrus Babel együttműködik a Múcsarnokkal, a budapesti Holokauszt Emlékközponttal, a Magyar Zsidó Múzeummal. A Múcsarnokban néhány éve volt egy kisebbségekről szóló kiállítás, amely megemlékezett a holokauszt áldozatairól. *Breuer Ádám* tolmácsai több alkalommal is dolgoztak fordítóként a tárlatvezetésekben. Az iroda a jövőben a Szépművészeti Múzeummal és a Magyar Nemzeti Galériával szeretne gyümölcsöző kapcsolatot kiépíteni.

A jó tolmács titka az állandó tanulás

Ketten tizenegy nyelvet beszélünk – szokta mondani a huszonnyolc éves *Breuer Ádám* önmagáról és cégtársáról, *Gárdos Péter*ről. Ádám a magyarban, az angolban, a franciában, a héberben és a kínaiában mozog otthonosan. Tizenhat éves koráig Izraelben élt – édesapja, *Breuer Péter* a Népszabadság közel-keleti tudósítójaként dolgozott.

Ádám egyszerre tanult meg héberül és magyarul. Otthon ugyanis a családtagok csak magyarul szóltak egymáshoz, annak ellenére, hogy a nyolcvanas évek Izraeljében a héberen kívül más nyelven beszélni hazafiatalanságnak számított. A kislány négyévesen kezdte az édesanyja magyarra tanítani, angolul pedig írásra-olvasásra okította.

A pályaválasztásban Ádámot még nem a hivatástudat vezérelte. Tizenhét évesen muszáj volt elgondolkodnia a dolgon – akkor merült fel benne először, hogy felcsap tolmácsnak. Amikor leérettségizett a Lauderben, a felvételi tájékoztatóban talált is ilyen mesterkurzust.

Szinkrontolmácsnak lenni azonban nemcsak annyit tesz, hogy az ember lefordítja a szöveget. Állandó figyelemmel kell lennie a nehézsége. Csodás módon Ádámnak épp ez okozza a legkevesebb gondot. Sőt, számára az a rémálom, amikor egy nagyobb blokkot kell valakinek a szövegéből megjegyeznie. Mire rákerül a sor, a nagy részét elfelejté, ha a tolmácsképzőben nem sajátította volna el a konzervatív tolmácsolási fogásait. (Ilyenkor a tolmács a beszélő szavait akkor fordítja le a másik nyelvre, ha az befejezte mondandóját vagy szünetet tart.)

Minden nyelvnek megvan a maga hangulata – mondja Ádám. Fontos a testtartás, az arcjáték, a gesztusok – azaz a nem szóbeli kommunikáció, ami az érintkezés döntő részét teszi ki. Amikor héberre fordít, Ádám hangsúlyosan beszél, szélesebb mozdulatokkal – akárcsak az izraeliek. A brit angol viszont maga a megtestesült fejelem: a tolmács összekulcsolja kezét a teste előtt, lassan és ünnepélyesen ejti ki a szavakat.

Ádám most éppen németül és oroszul tanul. Emellett nemsokára állami vizsgázik az ELTE-n kínából.

Rados Virág

Salamon Béla sztorijai

Berlini kaland

A harmincas évek elején a híres „Kékmadár” Kabarében a Kurt-fürstendammon Nóti Károly Wekkend című bohózatában vendégszerepeltem. Egyik előadás után hallom, hogy egy kis német barátom panaszkodik, nincs pénz vacsorára, kénytelen éhesen hazamenni aludni. Nagyon megsajnálom szegénykét, és finoman meghívom, hogy legyen a vendégem, jöjjön velem vacsorázni. A művésznőt nem kellett sokáig invitálnom, már vette is a kalapját, és jött velem a Weisz csárdába. Helyet foglaltunk az egyik asztalnál, és észre sem vettem, hogy a szomszéd asztalnál a Nóti házaspár ül. Amint megpillantottam őket, elpirultam, és zavartan mentegetőzni kezdtem, hogy ne értse félre a helyzetet, én csak gavallériából egy éhes színésznőt vendégelek meg itt. Persze magyarul mondtam, hogy ónagysága a partnernőm ne értse meg.

Nótiné, aki jó barátja volt a feleségemnek, nem hitte el a mesét, és ravaszul hunyorogva válaszolt:

– Hát ha éhes, csak etesd! Majd otthon elmondom az asszonynak, hogy Te Berlinben éhes nőket vacsoráztatsz.

Vacsora után azt mondtam a kis kolleginának, hogy menjen szépen haza autóbusszal. És mindjárt igazolásképpen át is szóltam Nótinének, hogy csak az autóbussz-megállóig kísérem a hölgyet, aztán visszajövök hozzájuk. De ők azt felelték, hogy ne fáradjak, mert már ők is mennek hazafelé... Amikor elhagytam mellettük a színésznőt, Nótiné csípősen megkérdezte:

– Remélem, már nem éhes a kicsike?

Az utcán, amíg a megálló felé mentünk, a művésznő megkérdezte tőlem, hogy nem lenne-e kedvem lemenni vele egy kis lokálba. Gondoltam, most már mindegy, menjünk. Beültünk egy eldugott kedves kis helyiségbe, és rendeltem egy üveg tokajit. Pusztán hazafiasságból, hadd fogyjon a magyar bor.

Még csak először koccintottunk, amikor új vendégek érkeztek a forgóján. Nagyon megijedtem, a Nóti házaspár lépett be a lokálba. Hazafelé menet ők is benéztek ide egy barackra. Láttam tekintetükről, hogy most már megvan a véleményük rólam.

De én még mindig nem hagytam fel a reménnyel, hogy meggyőzőm őket, és amint ártatlan képpel rámutattam a hölgyre, csak ennyit mondtam:

– Szomjas is szegényke...

(Galambos Szilveszter gyűjtése)

KÖNYVISMERTETÉS

Klein Rudolf: Zsinagógák Magyarországon 1782–1918

A kétnyelvű könyv exkluzív kivitelben, kemény táblás védőborítással, B/4 méretben, 680 oldal terjedelemben, körülbelül 2000 színes fotóval jelent meg magyar és angol nyelven. Ez az első átfogó mű a történelmi Magyarország zsinagógaépítészéről az 1782 és 1918 közötti időszakból. Franz Rosenzweig és Martin Buber dialogikus filozófiájára, több száz dokumentált, illetve még létező zsinagógra alapozva elveti a hagyományos stílustörténeti megközelítést. Egy nyolc kritériumot felölelő mátrix segítségével – alaprajz, szerkezet és építőanyagok, belső és külső díszítés, méret, tömegképzés, valamint a közvetlen környezettel, illetve a városkép egészével folytatott építészeti dialógus – új alapokra helyezi a zsinagógák fejlődéstörténetét és tipológiáját. Az alapvetően építészeti könyv így meghaladja e diszciplínát: a zsinagógák elemzésével értékrendet, identitást, vágyakat fed fel, és a diaszpórai



zsidó lét nehezen megragadható lényegére vet fényt. Ezenfelül a zsinagógákat a településhez, a nemzeti kultúrához való kötődés emlékműveiként is értelmezi, amelyekkel a neológ zsidó közösségek az örök vándorlást óhajtották feltartóztatni.

(Terc Kft.)



A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet baracskai objektumából 20-an voltak kint Kápolnányéken, hogy a Szeretethíd keretében rendbe tegyék az 1944-es deportálás óta gazdátlan zsidótemetőt. A sírkert takarítása közben érdeklődve nézegették az első világháború zsidó hősi halottainak és önkénteseinek emléktábláját, valamint szarvasi Sebens Ferenc (született Spät Lipót) és Grünfeld Gyula honvéd ezredesek sírköveit, akik az akkori harcokban érdemelték ki rangjukat.

SPÁNN GÁBOR

Seft

Egy régebbi írásomban már bevallottam, hogy szeretem a bolhapiacokat. Ha külföldön járok, a szállodaportástól nem csak a zsinagógák és a műemlékek, de a bolhapiacok lelophelyét is mindig megkérdezem. Időnként kimegyek az Ecserire, inkább csak nézelődni, mert ez a piac minden nemzetközi minősítő intézetnél már rég a bővíti kategóriában van. Így történt ez a jó múltkor is, mikor sétáltam a standok között. Örömmel nyugtáztam, hogy *Mereszjev*, a hős szovjet pilóta fagykenőcsétől Sztálin pipáján keresztül az eredeti töltőtollig, amivel aláírták a Teheráni paktumot, most is minden kapható. Miután megcsodáltam a higiénikus újságpapíron feltalált, alig használt műfogsort és üvegszemeket, tekintetem megakadt egy szép menórán. A gyertyatartó asztali méretű volt, rézből készült, szép kézimunkával, és természetesen vastagon oxidálódott. Az árus észrevette, hogy megtorpanok, és azonnal elővette a modern marketing valamennyi tudását. Uram! Nem tudom, mit szándékozik venni, de a legjobb helyen állt meg. A többiek mind börtönviselt szélhámosok, én becsületes árus vagyok, értékbecsüs diplomával. Már vette is elő a szépen bekötött diplomát, melyet szerintem a szomszéd árus írt alá neki. Mondom, a menóra érdekelne. Egy pillanatra elhomályosodott a tekintete a műértő ítésznek, láttam, nem érti a kifejezést. Ezért ráböktem a szép darabra. A manóra tetszik gondolni? Tényleg gyönyörű darab! Az manóra – javítottam ki én, mire ő: úgy is lehet mondani, de úgy nincs semmi értelme. Uram! Nem szívesen válok meg ettől a gyönyörű darabtól, de 800 euróért, ha nem terjeszti, hogy ennyiért elköttyavetyéltem, viheti. Ebből kiderült, hogy ennek az árusnak a halachikus műveltsége hagy még kívánnivalót, de üzleti érzéke egyetemi szintű. 800 euró az nagyon sok pénz, ha aranyból volna, sem kaphatna érte annyit – érveltem. Uram! Utálom az alkut – felelte ő –, ha nem tudná, ez az első manórak egyike, kézzel készített történelmi kegytárgy, nem adtam oda az Iparművészeti Múzeumnak az ár többszöröséért sem. Látom, ön zsidó ember (ekkor végignéztam magamon...), önnél becsben lesz. Ekkor elgondolkodtam. Menjek-e bele hittanórába? Az első manórak egy istenáldotta tehetségű iparosember készítette jó 2000 évvel ezelőtti isteni sugallatra, és a gyertyatartó azóta a zsidó vallás egyik legrégebbi szimbóluma. Szinte mindegyik zsinagógában megtalálható valamilyen formában, és szerves része a zsidó otthonoknak. A chanukkakor meggyújtott gyertyák is a manóra egyik változatában ontják a fényt. Egy biztos ezen kívül, hogy az én árusomnál található darab nem bibliai időkben készült, hanem kb. a 30-as évek végén. Úgy döntöttem, megtartom a tudásomat, inkább más területen veszem fel a harcot.

Ide hallgasson, mester – mondtam az árusnak. – Itt van a zsebemben egy bankjegy, ami önmagában többet ér, mint a maga egész köcsérája. Ekkor elővettem az anyai örökségként rám maradt 1 millió millpengős egykori bankjegyet. Itt most kis lábujgyeztre van szükség a fiatalabb generációnak. Ilyen címletű bankjegyet utoljára 1946 tavaszán, az infláció csúcán bocsátott ki az MNB. A dolgozó reggel fizetésként megkapta az egyébként 1 milliárd pengőt érő bankjegyet, és délután a piacon már csupán 1 fejtokhagymát kapott érte (igaz, az még magyar fokhagyma volt). Ő kézbe vette a bankjegyet, forgatta, szagolgatta, és felelt: Uram! Nem akarok garaszkodni, a gyertyatartót természetesen ennyiért nem adom, de kaphat tőlem ezért a pénzért egy különlegességet. Ezzel valahonnan elővárásolt egy kis kézitükröt. A tükrözsebnaptár méretű volt, és ha megfordítottam, a hátulján rögzítve szembenézett velem egy csábos, gyönyörű nő. Ha a tükröt kicsit vízszintből elmozdítottam, ugyanez a hölgy volt látható teljesen ruhátlanul. Ekkor összekaptam magam, és azt mondtam neki: Ember! Ha van ugyanilyen tükre, aminek a hátulján Repülő Gizi látható, megveszem. Nemlegesem bólogatott, mire én: akkor nem üzletelünk!